

**TÜRKİYE'DE
ÇEVRE DÜZENİ
PLANLAMASINDA
ENERJİ
POLİTİKALARI**

HATİCE KURŞUNCU, FEVZİ ÖZLÜER

Hatice Kurşuncu

2002 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nden mezun oldu. 2005 – 2007 yılları arasında Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Planlama Ofisinde şehir plancısı olarak çalıştı. 2006 yılında Ankara Üniversitesi Kamu Yönetimi ve Siyaset Bilimi Anabilim Dalı Kent ve Çevre Bilimleri Bilim Dalı'nda yüksek lisansını tamamladı. 2016 yılında İstanbul Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalında doktora öğrenimini tamamladı. Kent sosyolojisi, kentleşme tarihi ve kent ekonomisi konularında çeşitli araştırma projelerinde çalıştı.

Fevzi Özlüer

Lisans eğitimini Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesinde tamamladı. 2003 yılından bu yana Ankara Barosu'na kayıtlı olarak serbest avukatlık yapıyor. 2006 yılında Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kent ve Çevrebilim Anabilim Dalından “Kapitalizmin Yeniden Üretiminde Sivil Toplum Çevreciliği” teziyle yüksek lisans derecesini aldı. Halen aynı bölümde “Ekoloji, Hukuk ve Kriz” üzerine doktora çalışmasına devam ediyor. Pek çok dergi ve gazetede yazılar yazdı. “Dernekler Mevzuatı” (2004) (Emre Baturay Altınok ile birlikte), “Kırda Yoksulluk ve Direniş” (2005) (Sanem Yardımcı, Ilgın Özkaya ile birlikte), “Görünmez Elin Ekoloji, Biyogüvenlik ve GDO” (2010) (Ilgın Özkaya ile birlikte), “Bolivya Anayasası, Hukuk, Demokrasi, Özerklik” (2012) (Ilgın Özkaya, Tolga Şirin, Nazım Sinan Odabaşı ile birlikte) 4 kitabın editör ve yazarlığını yaptı. 2016'da yazarı olduğu “Bilgi Edinme Hakkı Rehberi ve Uygulama Örnekleri” ve editörlüğünü yaptığı Doğa ve Kent Hakları İçin Siyasal Stratejiler” kitapları Ekoloji Kolektifi'nce yayınlandı. İlyanın babası.

Türkiye’de Çevre Düzeni Planlamasında Enerji Politikaları

Yazarlar: Hatice Kurşuncu, Fevzi Özlüer

Editör: Gökhan Bilgihan

Yayınlayan: Ekoloji Kolektifi Derneği

Basım Tarihi: Kasım, 2016, 1. Baskı

Tasarım: Ahmet M. Ögüt

Kategori: Rapor

ISBN: 978-605-83799-8-5

Ekoloji
Kolektifi

EKOLOJİ KOLEKTİFİ DERNEĞİ

📍 Bestekar Sk. No:66/2, Kavaklıdere, Çankaya, Ankara

☎ +90 (312) 425 7764 ✉ iletisim@ekolojikolektifi.org

🌐 ekolojikolektifi.org 🐦 @ekolojikolektif 📘 ekoloji.kolektifi

GİRİŞ	7
1. KALKINMA PLANLARI AÇISINDAN ENERJİ	9
2. ÇEVRE DÜZENİ PLANLARI AÇISINDAN ENERJİ	15
2.1. Aydın, Muğla, Denizli Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	16
2.2. Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı (Edirne, Tekirdağ, Kırklareli)	22
2.3. Konya-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	28
2.4. Yozgat-Sivas-Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	33
2.5. Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/100.000 Çevre Düzeni Planı	35
2.6. İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	37
2.7. Mersin-Adana Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	44
2.8. Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	50
2.9. Balıkesir-Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	55
2.10. Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	60
2.11. Erzurum-Erzincan-Bayburt Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	64
2.12. Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı	66
SONUÇ	69

GİRİŞ

Türkiye'nin enerji politikasının nasıl biçimlendiği sorusuna verilecek yanıtın izini sürdüğümüzde, dönemsel siyasaları biçimlendiren kalkınma planlarının önemli bir yer tuttuğunu görürüz. Ancak, kalkınma planları tek başına bu biçimlenmeyle ilgili veriler sunmaz. Çevre düzeni planları da enerji yatırımlarına yön verilmesi açısından önemlidir. Kalkınma ve çevre düzeni planları ulusal, bölgesel, küresel ölçekte meydana gelen siyasal ve ekonomik gelişmelerle biçimlenmektedir. Planlar, hukuki belgeler olarak bir ülkenin enerji görünümünü işaret etmekle kalmaz aynı zamanda ülkenin gelişme sürecinin farklı özneleriyle ilgili de fikir verir.

Enerji ve planlama ilişkisinin üç temel aktöründen bahsetmek mümkündür. Bu aktörler, merkezi idare, yatırımcı ve yurttaşlardır. Devletin merkezi yönetim teşkilatları açısından, enerji politikasının planlanması, enerji arzını ve üretim maliyetlerini ön plana alan bir bakış açısıyla şekillenmiştir.

Enerji sektörüne yatırım yapan sermaye ise enerji arzını sürekli kılacak bir enerji piyasasının işleyişine odaklanmaktadır. Daha fazla enerjiyi daha ucuza üretmeyi ve daha fazla karla satmayı, buna yönelik hukuki süreçleri kolaylaştırmayı denetim mekanizmalarını esnetmeyi, enerji üretimine yönelik teşvik sistemlerini geliştirmeyi esas almaktadır.

Enerji, her türlü toplumsal gelişmenin, içinde yaşadığımız modern uygarlığın başat ve olmazsa olmaz metası haline gelmiştir. Bir üretim aracı olduğu kadar bir tüketim malıdır da. Bu nedenle de bir toplumun yaşam biçiminin enerji üretim biçimleriyle arasında sıkı bir ilişki vardır. Nasıl ki şirketler enerjiye kar elde etmek için yaklaşıyor ve farklı enerji şirketleri bu ekseninde en doğru sistemin kendilerine ait olduğunu ileri sürüyorsa yurttaşlar da kendi çıkarları için enerjinin nasıl üretilmesi gerektiği konusuna odaklanmak zorundadır. Enerjinin nasıl üretileceği sorunu, nasıl bir yaşam kurulacağı sorunu ile birebir ilişkilidir.

Bu çalışmada, enerji ve planlama ilişkisine Türkiye'deki yasal mevzuat ölçeğinde ve daha özelinde Çevre Düzeni Planları temelinde yaklaşılmaktadır. Bu doğrultuda, enerjinin toplumsallığın üretim ve yeniden üretimindeki öneminin farkında olarak, enerjinin toplumsallaştırılmasının, demokratikleştirilmesinin ve adilleştirilmesinin mümkün olup olmadığı sorusu çerçevesinde mevcut yasal durumun analizi yapılmaktadır.

Kapitalist sanayi toplumlarının ve geç kapitalistleşen ülkelerin kapitalizme içkin en önemli ekonomik açmazı önemli doğal zenginliklerini, gelişmelerinde etkin bir üretim aracı haline getirememeleri olarak görülmektedir. Enerji üretim sürecinde hukuki, teknik ve iktisadi açıdan her türlü kolaylık sağlansa bile enerji üretiminin planlanmaması, yapısal ilerlemelerin sağlanamamasına yol açmaktadır.

Türkiye sermaye çevreleri, enerji, maden ve inşaat sektörleri üzerinden büyümeyi esas alan bir perspektife sahipken, bu eksenler arasında bütüncül bir gelişme modeli ortaya koyabilmiş de değildir. Hal böyleyken bugün tam tersi şekilde, enerji alanında uluslararası sistemin etkisi ve baskısından azade, kendi öz varlıklarına dayalı, yenilenebilir, yenilikçi, ekolojik, eşitlikçi, adil ve demokratik yaşamla uyumlu bir enerji planlamasına ihtiyaç vardır.

Bu ihtiyaç kentsel alandaki aşırı, plansız, özensiz, kısa erimli, projeci, enerji tüketimini tetikleyen yaklaşımlardan uzaklaşmayı da zorunlu kılmaktadır.

Bu ihtiyaca yönelik yaklaşımların nasıl geliştirileceği sorunu bu kapsamda bizlerin orta vadeli çalışmalarının konusudur. Enerjide yenilikçi, yenilenebilir, ekolojik bir yaklaşımın önünün açılması için mevcut yasal durumun planlama sorunumuz ölçeğinde ortaya konulması gerekir.

Planlama ekseninde ortaya konulacak bir yaklaşım, sanayiye dayalı ve kalkınmacı paradigma için dahi can yakıcı bir ihtiyaçtır. Gelişme politikaları açısından tüm ülkelerin olduğu gibi Türkiye'nin geleceğini planlamasında; su varlıklarını, gıda egemenliğini, temiz havayı, biyolojik çeşitliliğini koruyarak gelişmeyi nasıl sağlayabileceği sorunu önünde durmaktadır. İklim değişikliğinin yarattığı yeni sosyal ve ekolojik düzenin ülkelerin gelişme politikasında önemli dönüşümler yaratmak zorunda olduğu kabulünden hareketle "salt" enerji üretiminin, hedeflenen kalkınmanın gerçekleştirilmesinde yol açıcı olamayacağını en başından belirtmek gerekecektir.

KALKINMA PLANLARI AÇISINDAN ENERJİ

1

Enerji üretimi ve tüketimi, tüm ülkeyi ilgilendiren gelişme sorunuyla doğrudan ilgili olması nedeniyle kalkınma planlarının doğrudan konusudur. Fakat enerjinin planlanması konusu ne tek başına bir projeler bütünü olarak ne de bir yatırımlar toplamı olarak görülmelidir. Enerji sorunu; ülkenin eğitim, sağlık, teknoloji, insani ve çevresel gelişme başta olmak üzere uygarlık süreci içindeki yerinin tayinine hangi bakış açısıyla yaklaşılacağına bağlı olarak planlanmalıdır.

Buna karşın enerji sorunu, pratik ve gündelik iktisadi düzen içinde enerjinin elde edileceği kaynakların belirlenmesi ve bu enerji kaynaklarının etkin olarak teşviki meselesine indirgenmiştir. Kalkınma planlamamız da bu bakış açısına paralellik taşımaktadır.

Örneğin, 10. Kalkınma Planında ve bu plana bağlı Enerji Verimliliği İhtisas ve Bütçe Raporlarında devletin yerli kömüre dayalı bir enerji üretim eksenini benimsediği belirtilmektedir.¹ Her ne kadar enerji arzı önemsense de devletin resmi belgelerinde enerji arzının yerli kömür kaynaklarına dayalı sağlanması esas kabul edilmektedir.

Enerji Bakanlığı'na göre, “2023 yılında birincil enerji talebimizin yüzde 90 oranında artarak 218 milyon TEP’e ulaşması beklenmektedir. 2023’e kadar yerli linyit ve taşkömürü kaynaklarının tamamının elektrik üretim amaçlı değerlendirilmesi hedeflenmiştir.”²

1 Şirketlerin ve devletin, enerji arzı temelinde yerli veya ithal kömüre dayalı üretim lisansı, ÇED süreçlerinde paydaşlık yaptıklarını belirtmek mümkündür. Örneğin Limak Holding Yönetim Kurulu Başkanı Nihat Özdemir, enerjiye 2015 yılında 1 milyar dolarlık yatırım daha yapacaklarını açıkladı. Basın sohbet toplantısında konuşan Özdemir, Lüleburgaz’daki 30 yıllık Hamitabat Santralini daha verimli hale getirmek için 750 milyon dolar daha yatıracaklarını belirterek, “Santralin 1.200 MW’lik kurulu gücü var. 2017 yılı mayıs ayında bu santrali eski santralin yerine devreye alacağız. 1.050 MW kurulu güce sahip Yeniköy-Kemerköy termik santralinde de 300 milyon dolarlık rehabilitasyon çalışması yapacağız. Bu yıl elektrik üretimine yatırım yapmaya devam edeceğiz” dedi. <http://www.enerjimagazin.com/haber-3355-Nihat-Ozdemirden-Flas-Aciklamalar.html>, (erişim: 2.5.2015).

2 T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı’nın 2013 Kasım ayında yaptığı 2014 yılı Bütçe Sunumundaki verilerin ve hedeflerin tutarsızlığı önemli bir ciddiyetsizliği göstermektedir: Raporun 12. sayfasında “Kömürün yüzde 37, doğal gazın yüzde 23, petrolün yüzde 26, hidrolik enerjinin yüzde 4, nükleer enerjinin yüzde 4, yenilenebilir ve diğer enerji kaynaklarının payının yüzde 6 olması öngörülmektedir.” denilmektedir. 22. Sayfada ise “Böylece, nükleer enerjinin kurulu gücümüz içerisindeki payının 2023 yılına kadar en az yüzde 10’a çıkartılması hedeflenmektedir.” 2023 nükleer hedefleri 10. sayfada yüzde altılık bir pay farkına uğramaktadır. Bu durum bütçeye esas alınan bir raporda enerji tahminlerinin ciddiyetsizliğini göstermesi açısından ilginçtir. <http://www.enerji.gov.tr/File/?path=ROOT%2f1%2fDocuments%2fSayfalar%2f2014+Y%C4%B1%2fC4%B1+B%C3%BC%3%A7esi-nin+TBMM+Plan+ve+B%C3%BC%3%A7e+Komisyonuna+Sunumu.pdf>

Bu hedefin tutturulması açısından da, TKİ uhdesinde bulunan 2,2 milyar ton linyit rezervinin elektrik üretim amaçlı kullanımı için özel sektöre rödovans usulü ile ihale edilmesi amaçlanmıştır. Bu yöntem şu şekilde özetlenmektedir: “Devletin genel enerji politikalarına uygun, kömür rezervlerimizin daha uygun maliyetlerle üretimin artırılması yönünde yeniden yapılanma çalışmalarıyla ilgili olarak; TKİ, elinde bulundurduğu kömür sahaları ile ilgili yeniden bir değerlendirme yapmış ve kalite açısından elektrik enerjisi üretiminde kullanılacak sahaların yeni bir yaklaşımla, ‘kömürden üretilen birim elektrik enerjisi üretiminden pay almak (rödovans)’ şeklinde özetlenebilecek bir yöntemle, termik santral kurma şartıyla özel sektör kullanımına açmıştır. Yapılan ve yapılacak ihalelerde uygulanan bu yeni yöntemde; yatırımcının kullanımına verilen kömür sahaları için herhangi bir ücret alınmadan, yatırımcıya santral kurma şartıyla 6 yıllık bir süre verilecek, bu sürenin sonunda işletmeye alınacak termik santralde üretilen birim elektrik enerjisi karşılığında (kWh) pay alınacaktır.”

2014 bütçe sunumunda, özel sektöre ihale edilen kömür işletmeleri şöyle yer almaktadır: “Kurumun yeraltı işletmeciliği ile yaptığı tüvenan kömür üretimi, 2004 yılındaki 1 milyon ton seviyelerinden, her yıl artarak 2012 yılında 11 milyon ton düzeyine çıkarılmıştır. Bu çerçevede önceki dönemlerde termik santral kurma şartı ile ihaleleri yapılarak çalışmalara başlanılan; Bolu-Göynük (270 MW), Eskişehir-Koyunağlı (294 MW), Şırnak-Silopi ve Şırnak-Merkez (toplam 810 MW) sahalarındaki projelerin tamamlanıp devreye alınması planlanmış olup bu yöndeki çalışmalar devam etmektedir. Buna ilaveten; 2012 yılında Adana/Tufanbeyli’deki (600 MW) sahamızın da aynı kapsamda ihalesi yapılarak ihaleyi kazanan firma ile 2012 Haziran ayında sözleşme imzalanmıştır. Aynı şekilde Soma-Deniş (450 MW) sahasının 2012 Ağustos ayında ihalesi yapılarak kazanan firma ile 2012 Ekim ayında sözleşme imzalanmıştır. Bursa Davutlar ve Harmanalanı (toplam 270 MW) sahaları için 2012 Kasım ayında ihaleye çıkmış ve kazanan firma ile 21 Kasım 2012 tarihinde sözleşme imzalanmıştır. Bu çalışmalara ilaveten 2013 Mart ayında ihalesi yapılan Kütahya Tunçbilek’teki (toplam 300 MW) saha için kazanan firma ile 26 Mart 2013 tarihinde, 2013 Mayıs ayında ihale edilen Bingöl Karlıova’daki (toplam 150 MW) saha içinse ihaleyi kazanan firma ile 15 Ağustos 2013 tarihinde sözleşme imzalanmıştır. Ruhsatı TKİ’ye ait olan kömür sahalarında, günümüzün son teknolojisine uygun yani diğer bir ifadeyle emisyon değerleri itibariyle çevreye duyarlı olarak inşası devam eden akışkan yataklı termik santrallerin inşası da bitmek üzeredir.

Bunlar sırasıyla:

- Aksa Enerji Üretim A.Ş.’nin 13.07.2012’de santral temelini attığı, Ocak 2015’te devreye alınmasını planladığı 270 MW kapasiteli Bolu-Göynük Termik Santrali;
- Adularya Enerji A.Ş.’nin 2014 sonunda devreye alınmasını planladığı 290 MW kapasiteli Yunus Emre Termik Santrali;
- Ciner Grubu’nun 135 MW’lık ilk ünitesini Kasım 2009 yılı içinde devreye aldığı ve kalan 2X135 MW’lık ünitelerinin temel atma törenini Mart 2013’te Sayın Başbakanımızın

katılımıyla gerçekleştirdiği; Silopi Termik Santrali;

- Şırnak Elektrik Üretim AŞ'nin temel atma törenini 2013 yılı içerisinde atmayı planladığı 135 MW kapasiteli Şırnak Elektrik Üretim AŞ Termik Santrali ve;
- Şırnak Elektrik Üretim AŞ'nin temel atma törenini 2013 yılı içerisinde atmayı planladığı; 2016 yılı içinde de devreye alınmasını hedeflediği 270 MW kapasiteli Şırnak Elektrik Üretim A.Ş. Termik Santrali'dir.

Bir termik santral yatırımının süresi yaklaşık 5-6 yıldır. Yukarıda belirtilen 2023 yılı hedefini yakalayabilmek için de, kömür kaynaklı bu santrallerin 2015 yılına kadar temellerinin atılması gerekmektedir. Böylece TKİ Kurumu 4.000-5.000 MW kapasiteli yeni ek ünitelerle birlikte yaklaşık 7.000 MW kapasiteye ulaşacak olan termik santrallere, doğrudan kömür temin etmiş olacaktır. Yerli linyit ve asfaltit kömürüne dayalı kurulacak tüm santraller, günümüzün son teknolojisine uygun yani diğer bir ifadeyle emisyon değerleri itibariyle de çevreye duyarlı olacaktır.”³

Benzer biçimde enerji üretimi koşuluyla linyit sahasının şirketlere açılacağı Enerji Verimliliği Raporuna da yansımıştır.⁴

Bu iki rapor arasında yer alan veriler arasında da kimi çelişkiler vardır. Örneğin Özel İhtisas Komisyonu Raporuna göre, “Türkiye Kömür İşletmeleri Kurumu Genel Müdürlüğü tarafından yerli kömür kaynaklarımızın ekonomiye kazandırılabilmesini teminen devletin uhdesindeki sahalarn rödovans yöntemiyle ve termik santral kurma şartıyla özelleştirilmelerine yönelik ihaleler yapılmıştır. Bu ihalelerin bazılarında ihaleyi kazanan şirketler ÇED sürecini tamamlayamama gibi sebeplerle işlemlere devam edememişler, bazı bölgelere ise teklif gelmemiştir. Şırnak/Silopi (1x135 MW), Şırnak Merkez (2x135 MW) ve Bolu/Göynük (2x135MW) sahalarna yönelik ihaleler sonuçlandırılmıştır. Neticede, Şırnak/Silopi'deki sahanın projesi tamamlanarak devreye alınmış olup, diğer iki sahada ise ihaleyi kazanan firmalarca çalışmalara devam edilmektedir. Diğer taraftan, 600 MW kurulu güçte santral kurmaya müsait Adana/Tufanbeyli, 450 MW kurulu güçte santral kurmaya müsait Soma ve 270 MW kurulu güçte santral kurmaya müsait Bursa/Keles'teki sahalara ilişkin olarak ihaleler 2012 yılı içerisinde tamamlanmıştır. 300 MW güce sahip santral kurulabilecek Kütahya/Domaniç'teki sahaya ilişkin olarak TKİ tarafından ilana çıkılmış olup ihale tarihi 26 Mart 2013 olarak duyurulmuştur”⁵

Yerli kömür temelli stratejinin özel sektör eliyle yürütülmesi için de süregelen özel-

3 T.C. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 2014 yılı Bütçe Sunumu, s.60.

4 Bu konuda bakınız: T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı(2014-2018), Enerji Güvenliği ve Verimliliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2014.

5 T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı(2014-2018), Enerji Güvenliği ve Verimliliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2014, s.17.

leştirme politikasının da kapasite inşası koşuluyla devam ettiğini belirtmek gerekir.⁶

Arz güvenliğini sağlamaya yönelik olarak; bilinen linyit ve taşkömürü kaynaklarının 2023 yılına kadar elektrik enerjisi üretimi amacıyla değerlendirilecek olması hedefi, 10. Kalkınma Planında da tekrarlanmıştır. Bu bağlamda, enerji üretiminde arz merkezli politikanın yasal çerçevesini, termik santrallerde yerli kömür kaynaklarının etkin ve verimli kullanılmasını öncelemeyle esas alan belgeler çizmektedir.⁷

Kalkınma Planı ve bununla ilişkili bütçe raporlarında yerli kömürün yakılarak enerji elde edilmesinin, enerji üretim stratejisinin odak konuları arasında yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu enerjinin piyasa aktörleri tarafından üretilmesi için de rödovans yoluyla kömür havzalarının işletmesi özel sektöre açılmakta ve enerji üretimi üzerinden devlet kar payı almaktadır. Tüm bu raporlarda, kömüre dayalı enerji üretiminin iklim değişikliği ve enerji verimliliği konularıyla ilişkisi kurulmamıştır. Sadece kamuya ait eski termik santrallerin rehabilite edilmesinin, enerji verimliliği açısından önemli olduğu belirtilmiştir.

Yerli kömür kaynaklarının yakılması nedeniyle ortaya çıkan kirliliğin yaratacağı maliyetler ise üretilen enerjinin birim maliyetleri içine katılmamaktadır. Ucuz hammadde kaynaklarına sahip olmak, bu enerjinin ucuz, temiz ve verimli olması için yeterli görülmektedir.

6 Bu konuda birkaç örnek gösterebiliriz. Bunlardan birisi Orhaneli, Tunçbilek ve Soma B termik santrallerinin özelleştirme süreçleri diğeri ise Sivas Kangal Termik Santralinin özelleştirilmesi süreçleridir. EÜAŞ'a ait **Orhaneli Termik Santrali (Orhaneli TS) ve Tunçbilek Termik Santrali (Tunçbilek TS)**'nin, özelleştirilmesi ihalesine 23.09.2014 tarihinde çıkmış, nihai pazarlık görüşmesi 17.12.2014 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Soma Elektrik Üretim ve Ticaret A.Ş. ye ait **Soma B Termik Santrali (Soma B TS)**'nin ve Soma B TS tarafından kullanılan taşınmazların özelleştirilmesine ilişkin ihale Komisyonunun kararı ÖYK'nin 17.03.2015 tarihli ve 2015/14 no.lu kararı ile onaylanmıştır. **Elektrik Üretim A.Ş. ye Ait Elektrik Üretim Santrallerinin Özelleştirme Çalışmaları**, http://www.oib.gov.tr/portfoy/elek_uretim_santralleri.htm, (erişim tarihi: 2.5.2015).

Sivas Kangal Termik Santralini 2013'te 985 milyon dolara alan ve bugün de Soma Termik Santral ihalesinde 685.5 milyon dolarlık teklifiyle rakiplerini geride bırakan Konya Şeker CEO'su Mehmet Koca, Hürriyet Gazetesine gıda ve enerji sektöründe büyümeye devam edeceklerini açıkladı. Konya Şeker'in Pankobirlik fabrikalarından biri olduğunu anımsatan Koca, Holding olarak gıda ve enerjiyi stratejik sektör olarak gördüklerini ve bu alanda yatırımlara devam edeceklerini söyledi. Tunçbilek Termik Santraline de teklif verdiklerini ancak orada ikinci olduklarını anlatan Koca, "Soma Termik Santrali 6 üniteden oluşuyor ve 960 mw büyüklüğünde. 2013'te aldığımız Kangal Termik Santrali ise 3 ünite ve 457 mw. Böylece toplam büyüklüğümüz 1500 mw olurken, elektrikte pazar payımız yüzde 3'e ulaşmış oluyor" dedi. Santralin oldukça eski olduğunu ve ihale şartnamesi gereği çevre ve rehabilitasyon yatırımı yapmaları gerektiğini belirten Koca, 4 yıl içinde 288 milyon dolarlık yatırım yapacaklarını söyledi. "Hem santralin parası hem de yatırım ihtiyacı, bu kadar parayı nereden bulacaksınız" sorumuza Koca, "Yurtiçi ve yurtdışında kredibilitemiz çok yüksek. Bizim için zor olmayacak. Santrali devraldıktan sonra hızlı bir şekilde yatırıma başlayacağız ve etkin, verimli bir üretim gerçekleştirireceğiz".Bkz. **Soma B Termik Santrali özelleştirilmesi ihalesini Konya Şeker kazandı**, Hürriyet Gazetesi, 13.1.2015.

7 Onuncu Kalkınma Planında bu hedefe ilişkin bir finansman yönteminin geliştirildiği belirtilmektedir. Buna göre: "Madencilikte önemli bir yeri olan linyit kömürüne yönelik arama faaliyetleri sonucunda, bilinen linyit kömürü rezervi 8,3 milyar tondan 12,8 milyar tona çıkarılmıştır.

Afşın-Elbistan havzasındaki rezervlerin değerlendirilmesi için özel bir finansman yöntemi geliştirilmesi ve uygulanması:

- Kamu elindeki işletilmeye hazır sahaların rödovans usulüyle özel sektöre devrinin sağlanması
- Kömür aramalarına hız verilerek rezervlerin artırılması
- Yerli kömürlerin kullanımdaki ısıl değerini artıracak veya kalitesini yükseltecek ArGe çalışmalarına ağırlık verilmesi
- Yerli kömürlere dayalı elektrik üretim tesisi yatırımlarına yönelik teşvik uygulamasının izlenerek ihtiyaçlara göre güncellenmesi
- Kamu elinde bulunan linyit yaktılı termik santrallerin rehabilite edilmesi
- Kömür yaktılı mevcut termik santrallerin atık ısılarından bölgesel ısıtma ve tarımsal faaliyetlerde yararlanmak için projeler geliştirilmesi" **Onuncu Kalkınma Planı(2014-2018)**, Resmi Gazete Sayı: 6.7.2013 Tarih: 28699

Bu kapsamda yerli kömüre dayalı üretimin teşvik edilmesi için başta Soma, Bartın-Zonguldak, Afşin-Elbistan, Karaman kömür havzaları aynı zamanda elektrik üretim havzaları olarak planlanmaktadır.

Bu alanlarda bulunan yerli linyit havzalarının yakılmasıyla önemli bir enerji kapasitesi elde edilmesi düşünülmektedir. Bunun dışındaki alanlarda da yerli kömüre dayalı termik santrallerin destekleneceği Çevre ve Şehircilik Bakanlığının politik ön kabulleri arasında yer almaktadır.

Her ne kadar termik santrallerde yerli kömürün yakılmasına dayalı enerji üretimi idarenin temel stratejisi olarak gözüксе de yerli kömür havzası olduğu için desteklenen Bartın gibi bölgelerde öngörülen termik santral projelerinin ithal kömür projesi olduğu ortaya çıkmaktadır.

Devletin resmi belgeleri yerli kömüre dayalı bir stratejiyi benimsese de şirketlerin hem kısa vadede daha ucuz olduğu hem de diğer sektörlerle aktif bir ilişki kurabilme olanağı sağladığı için ithal kömüre yönelmeyi tercih ettikleri anlaşılmaktadır. Bu ithal kömüre dayalı termik santral projeleri de sanayi alanlarının ihtiyacını karşılamak, enerji arz güvenliğini sağlamak gerekçeleriyle ÇED olumlu belgesi alabilmektedir.

Bu noktada enerji üretiminde arz temelli politika, plansız ve savurgan bir biçimde enerji üretimini teşvik etmektedir.

Enerji üretiminin planlanmaması ve 2023'te ortaya çıkacağı varsayılan enerji ihtiyacı üzerinden üretimin denetimsizleştirilmesi, kömüre dayalı termik santral projelerinin sayısında bir patlamaya da yol açmıştır. Devletin enerji üretimi politikasında kendi içinde tutarlılığını sağlaması için yapması gereken öncelikle abartılı enerji tahminleri üzerinden ithal kömüre dayalı termik stratejisinden vazgeçmek, var olan stratejik hedeflerine uygun davranmak ve ürettiği resmi belgelere sadık kalmaktır.

Diğer yandan enerji üretimiyle, iklim değişikliği arasında bağ kurmayan resmi politikada ise acilen dönüşüme ihtiyaç vardır. İklim değişikliği ile bağı kurulmayan bir strateji ne ekonomiktir ne de ekolojik. Enerjinin salt üretim anındaki birim maliyetlerini esas alan bir yönelim, enerjinin üretilmesi için harcanan enerjiyi ve bunun yarattığı çevresel bozulma ve halk sağlığı maliyetlerini görmezden gelir. Bu da enerjinin sosyal-ekolojik-ekonomik maliyetlerinin piyasaya enerji sunan şirketler tarafından üstlenilmemesine neden olur. Bu maliyetler toplumun ve doğanın katlanması gereken maliyetler haline dönüşür. Bu yönüyle kömüre dayalı bir arz güvenliği stratejisi orta ve uzun vadede ekonomik ve ekolojik olmaktan uzaktır.

ÇEVRE DÜZENİ PLANLARI AÇISINDAN ENERJİ

2

Türkiye’de enerji politikasını biçimlendiren önemli resmi belgelerden birisi de çevre düzeni planlarıdır.⁸ Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’nin “Tanımlar” başlıklı 4. Maddesine göre, “Çevre Düzeni Planı: Varsa mekânsal strateji planlarının hedef ve strateji kararlarına uygun olarak orman, akarsu, göl ve tarım arazileri gibi temel coğrafi verilerin gösterildiği, kentsel ve kırsal yerleşim, gelişme alanları, sanayi, tarım, turizm, ulaşım, enerji gibi sektörlerle ilişkin genel arazi kullanım kararlarını belirleyen, yerleşme ve sektörler arasında ilişkiler ile koruma-kullanma dengesini sağlayan 1/50.000 veya 1/100.000 ölçekteki haritalar üzerinde ölçeğine uygun gösterim kullanılarak bölge, havza veya il düzeyinde hazırlanabilen, plan notları ve raporuyla bir bütün olarak yapılan plan,” olarak tanımlanmaktadır.

Türkiye’de mekânsal planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından “Mekânsal Strateji Planları”, “Çevre Düzeni Planları” ve “İmar Planları” olarak hazırlanır.

Buna göre planlama kademeleri, üst kademeden alt kademeye doğru sırasıyla; Mekânsal Strateji Planı, Çevre Düzeni Planı, Nazım İmar Planı ve Uygulama İmar Planından oluşur. Türkiye’de, mekânsal stratejileri belirleyen, sektörlerle ilişkin mekânsal politika ve stratejiler arasında ilişkiyi kuran, kalkınma politikaları ve bölgesel gelişme stratejilerini mekânsal düzeyde ilişkilendiren mekânsal strateji planları henüz yapılmamıştır. Bu nedenle de enerji yatırımlarıyla ilgili, Kalkınma Planlarından hemen sonra, Çevre Düzeni Planlarına bakmak gerekir.

⁸ Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği, Resmi Gazete, Tarih: 14.6.2014, Sayı: 29030

⁹ Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği’nin “Tanımlar” başlıklı 4. Maddesine göre, “Mekânsal strateji planı: Ülke kalkınma politikaları ve bölgesel gelişme stratejilerini mekânsal düzeyde ilişkilendiren, bölge planlarının ekonomik ve sosyal potansiyel, hedef ve stratejileri ile ulaşım ilişkileri ve fiziksel eşiklerini de dikkate alarak değerlendiren, yer altı ve yer üstü kaynakların ekonomiyi kazandırılmasına, doğal, tarihi ve kültürel değerlerin korunmasına ve geliştirilmesine, yerleşmeler, ulaşım sistemi ile kentsel, sosyal ve teknik altyapının yönlendirilmesine dair mekânsal stratejileri belirleyen, sektörlerle ilişkin mekânsal politika ve stratejiler arasında ilişkiyi kuran, 1/250.000, 1/500.000 veya daha üst ölçek haritalar üzerinde şematik ve grafik dil kullanılarak hazırlanan, ülke bütününde ve gerekli görülen bölgelerde yapılabilen, sektörel ve tematik paftalar ve raporu ile bütün olan planı,” olarak tanımlanmaktadır.

Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği'ne göre tüm bu planların amacı, “koruma ve kullanma dengesini sağlamak, ülke, bölge ve şehir düzeyinde sürdürülebilir kalkınmayı desteklemek, yaşam kalitesi yüksek, sağlıklı ve güvenli çevreler oluşturmak üzere hazırlanan, arazi kullanım ve yapılaşma kararları getirmek” olarak tanımlanmıştır. Buna göre çevre düzeni planlarında öne çıkan enerji yatırım kararlarıyla diğer yatırım kararları arasındaki ilişkinin koruma ve kullanma dengesiyle birlikte, sürdürülebilirlik ilkesi doğrultusunda kurulması beklenmelidir.

Bu çalışmada yürürlükteki 25 çevre düzeni planından, toplamda 35 ili kapsayan 12 tane incelenmiştir. İncelenen çevre düzeni planlarının seçiminde termik santral yatırım projelerinin yoğunlukta olduğu iller ön planda tutulmuştur. Planlama sisteminde son dönemde planların sıklıkla değişikliğe uğradığını görüyoruz. Bu değişiklikler kimi zaman kısmi değişiklikler olabilirken kimi zaman da planın tamamının yeniden yapılması şeklinde revizyonlardır. Bu çalışmada Kasım 2016 tarihinden önce onaylanmış plan, plan revizyonu ve plan değişiklikleri ele alınmıştır.¹⁰

2.1. Aydın, Muğla, Denizli Planlama Bölgesi 1/100 000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

Aydın, Muğla ve Denizli illerini kapsayan planın onay tarihi 09.03.2011'dir. Planın projeksiyon yılı 2025'tir. Plan kabullerine göre her üç il de 2025 yılında mevcuttakinin iki katından fazlası bir nüfusa sahip olacak ve plan bölgesinin toplam nüfusu 6.799.655 olacaktır (Plan Açıklama Raporu, s.8).

Nüfus Kabulleri

	2000	2025
Aydın	950.757	2.395.075
Muğla	715.328	1.941.395
Denizli	850.029	2.463.185

Tablo 1. Aydın, Muğla, Denizli ÇDP Nüfus Kabulleri

Planda özel kanunlara tabi olan ya da özel statüleri belirlenmiş çok sayıda koruma alanı yer almaktadır. 'Özel Kanunlara Tabi Alanlar' olarak tanımlanan bu alanlar: “Özel çevre koruma bölgeleri, milli parklar, tabiatı koruma alanları, tabiat parkları, tabiat anıtları,

10 Bu çalışmada planlar onaylandıktan sonra yapılan plan değişiklikleri de değerlendirmeye alınmıştır fakat gerekli görülmedikçe değişiklik tarihleri ve içerikleri belirtilmemiştir. Plan onama tarihleri, plan revizyonları ve plan değişiklikleri ile bunların tarihinine ilişkin bilgi için: <http://www.csb.gov.tr/gm/mpgm/index.php?Savfa=savfa&Tur=banner&Id=37>.

yaban hayatı geliştirme sahaları, turizm merkezleri ile kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgeleri, özelleştirme kapsam ve programındaki alanlar vb. gibi planlama yetkileri farklı kurumlara ait olan alanlardır” (Plan Açıklama Raporu, s.120). Bu alanlara ilişkin kararlar genel olarak yasal düzenlemelerden kaynaklanan zorunlu kabullerdir fakat planlar bu alanlara yeni koruma alanlarının eklenmesini, bu alanlarda kullanım kısıtları getirmeyi ve koruma kistaslarını genişletmeyi önerebilirler.

Özel Çevre Koruma Bölgeleri, 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarından ayrı statüde ve alt ölçekte 1/25.000 ölçekli Çevre Düzeni Planlarının yapıldığı bölgeler olması açısından önemlidir.¹¹ Bu plan kapsamında Datça-Bozburun; Fethiye-Göcek; Köyceğiz-Dalyan; Gökova; Pamukkale Özel çevre koruma bölgeleri yer almaktadır.

Planda, mevzuat çerçevesinde statüsü tanımlanmış koruma bölgelerine ilişkin farklı kurumlarca alınmış olan koruma kararları ve koruma planları ile getirilen kararlar kabul edilmiş, yeni kullanım kararı getirilmemiştir. Fakat gelecekte bu alanlar için hazırlanacak alt ölçekli planları yönlendirmek adına bu planla getirilen kararların ve nüfus kabullerinin kullanılması gerektiği de belirtilmiştir.

EKONOMİK SEKTÖRLER VE TERMİK SANTRALLER

Plan dahilindeki üç ilin ekonomik gelişimini farklı sektörlerde sürdürmesi öngörülmüştür. Var olan gelişme eğilimleri de göz önünde bulundurularak üç ilde desteklenmesi gereken sektörler şöyle belirlenmiştir: Aydın İlinde tarım, Denizli İlinde sanayi ve Muğla İlinde turizm. Bu ana sektörel karakterlerin yanı sıra, her yerleşim (ilçe, belde ve köyler) kendine özgü bir sektörel dağılıma da sahip olacaktır. Örneğin Denizli İlinde sanayi sektörünün geliştirilmesi ön plandayken Kale İlçesinde tarım sektörünün gelişmesi desteklenmektedir.

Plan genelinde sektörel kararlar alınırken tarımsal nitelikli bölgelerde tarımın desteklenmesi adına organize tarım alanları önerilmiş ve bu bölgelerde sanayi sektörünün tarıma dayalı olarak gelişmesi hedeflenmiştir.

Mevcutta sanayi sektörünün geliştiği bölgelerde en az 50 hektarlık ek sanayi alanı ya da Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) önerilmiş ve yeni sanayi tesislerinin bu alanlarda kurulması öngörülmüştür. Denizli İli sanayi sektörünün geliştirileceği il olarak belirlenmiş, bununla birlikte tekstil sektöründe gelişen İl’de sanayinin çeşitlendirilmesi gerektiği, bu nedenle tarımsal sanayinin bu bölgede de desteklenmesi gerektiği vurgu-

11 Türkiye’de 16 adet özel çevre koruma bölgesi bulunmaktadır. Bunlar; Datça-Bozburun; Fethiye-Göcek; Köyceğiz-Dalyan; Gökova; Pamukkale; Patara; Kaş-Kekova; Göksu Deltası; Belek; Saros Körfezi; Foça; Gölbaşı; Ihlara; Tuz Gölü; Uzungöl; Finike Denizaltı Dağları özel çevre koruma bölgeleridir.

lanmıştır. Sanayi sektörü içerisinde yer alan termik santrallerin sektöre ekonomik katkısının önemli olduğu vurgulanmış fakat üretilen enerji ile sanayi sektörünün talepleri arasında bir ilişki kurulmamıştır. Buna bağlı olarak Muğla İlinde sanayi sektörünün temelini termik santrallerin oluşturacağı, bunun yanı sıra OSB ve organize tarım alanlarının da önerildiği belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s. 113).

Turizm sektörüne yönelik ise, sektörün çeşitlendirilmesi kararı alınmış, bu karar çerçevesinde yayla turizmi, termal turizm, kış sporları ve kayak merkezleri, eko-turizm, nehir turizmi ve trekking turizmi ile golf turizmi için alanlar belirlenmiştir. Çoğu yerde koruma bölgeleri ile iç içe olan turizm alanlarının bu bölgeleri tahrip etmemesi için belirli bir strateji önerilmezken, koruma alanlarının var olan yasal mevzuatla korunması öngörülmüştür.

ENERJİ SEKTÖRÜ

Plan çalışması kapsamında enerji kullanımı, enerji ihtiyacı, enerji talepleri ve enerji potansiyeline ilişkin herhangi bir analiz ve öngörü yer almamıştır. Enerji kullanımına ilişkin ne mevcut durum ne de projeksiyon yılına ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Yalnızca mevcut ya da projelendirilmiş termik santraller ile HES'ler ön kabul olarak plan paftalarında gösterilmiştir. Buna rağmen plan raporlarında var olan termik santrallere ilişkin enerji üretim miktarları, kullanılan kömür miktarı, çalışan sayısı gibi ayrıntılı bilgilere de yer verilmemiştir. Bölgede kurulu bulunan diğer enerji üretim türleriyle ilgili bilgiler plan raporlarında yer almazken, plan paftalarına da işlenmemiştir. Örneğin 2008 yılın-da üretime başlamış olan Dares Datça Rüzgar Enerji Santrali planda gösterilmemiştir.

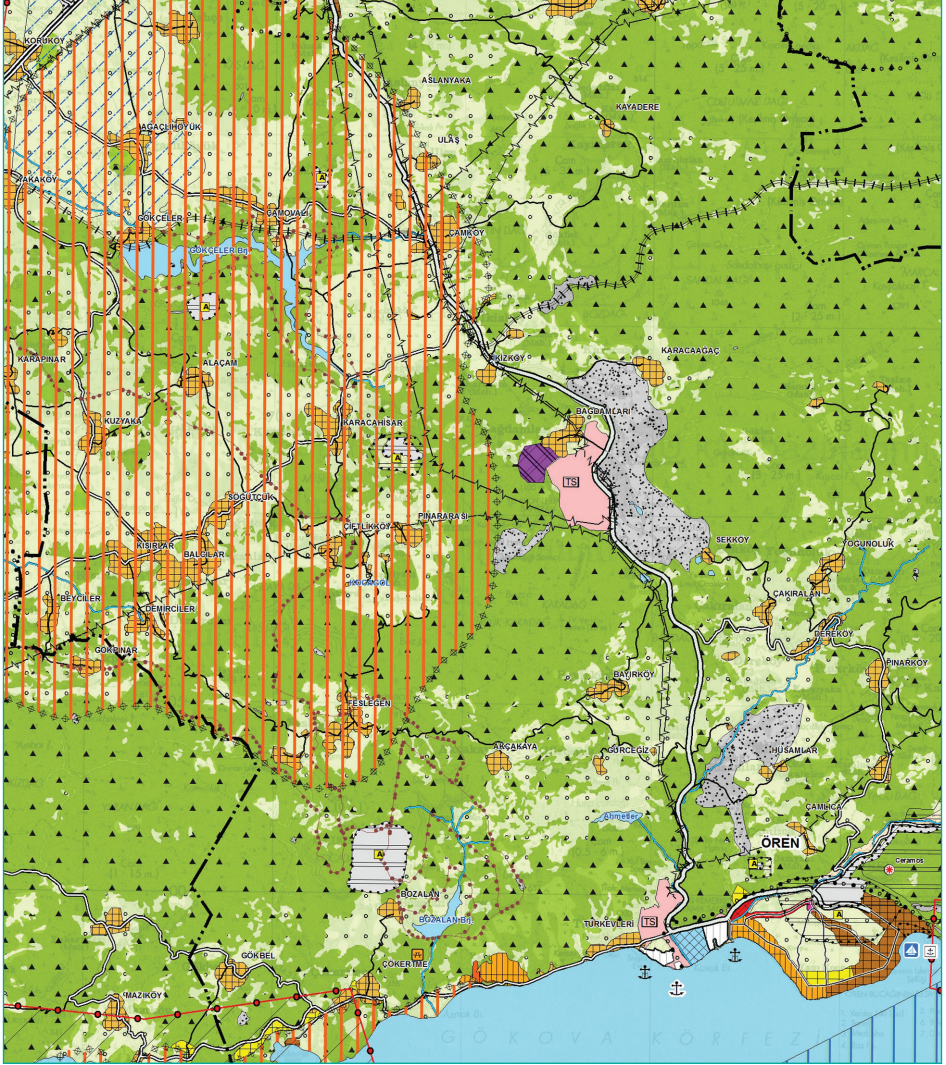
Plan kapsamında tamamı Muğla İlinde bulunan üç adet termik santral vardır. Bunlar Yatağan, Kemerköy ve Yeniköy Termik Santralleridir. Plan raporunda ilin sanayi sektöründeki temel faaliyet alanının termik santrallerle bağlantılı olduğu belirtilmektedir.

İki termik santralin yer aldığı Milas İlçesinin ekonomisi genel olarak tarım ve sanayiye dayanmaktadır. Sanayi sektöründe en büyük pay ise termik santrallere aittir. Milas'ta yer alan termik santrallerden birisi Yeniköy Termik Santrali'dir. İkinci termik santral olan Ören yerleşmesindeki Kemerköy Termik santraline ilişkin plan raporunda yer alan karar; termik santral dolayısıyla oluşacak çevresel etkinin turizm sektörünü etkilemeyecek biçimde kontrol edilmesidir (Plan Açıklama Raporu, s.64). Raporda termik santrallerin çevresel etkisinin ne düzeyde olduğu, bunun nasıl kontrol edileceği gibi konularda ise bir açıklık getirilmemiştir. Bunun yanı sıra termik santralden kaynaklı olumsuzlukların yalnızca turizm sektörüne etkileri önemsenmiş, doğal hayata ve bölgede yaşayan halka olumsuz etkilerine ilişkin bir strateji ortaya konulmamıştır.

Termik santrale sahip olan bir başka ilçe de Yatağan ilçesidir. İlçe, Yatağan Termik

Santrali dolayısıyla sanayi sektörünün ön planda olduğu bir yerleşme olarak belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.69). EPDK'nın verilerine göre¹² bu üç santral de 2014 yılında 49 yıllığına üretim lisansı almış, yerli linyitle çalışacak santrallerdir. Günümüzde bu üç santral de işletme aşamasındadır.

Kemerköy ve Yeniköy Termik santralleri Pafta no: N19

12 Bu yayında yer alan EPDK verileri, Ekoloji Kolektifi tarafından Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu'na yapılan bilgi edinme başvuruları ve EPDK kurumsal sitesinde yer alan verilerden derlenerek hazırlanan Türkiye Kömürlü Termik Santral Haritası'ndan elde edilmiştir. <http://www.klimadaleti.org/?p=aktivistin-zulasi&n=turkiye-komurlu-termik-santralleri-haritasi>

Yatağan Termik santrali Pafta no: N20

Planda var olan termik santraller dışında, yeni termik santrallerin yapılamayacağına ilişkin bir karar ya da özellikle bazı bölgelerin bu tip kullanımlara kapalı ya da açık olduğuna ilişkin bir karar yer almamıştır. Doğal ve tarihi alanların korunmasına ilişkin var olan yasal mevzuat çerçevesi içerisinde kalmış ve var olan yasal mevzuatın geliştirilmesine katkı yapabilecek ya da uygulama aşamasında daha güçlü bir dayanak sağlayabilecek kararlar alınmamıştır.

DİĞER ENERJİ ALANLARI

Planda yenilenebilir enerjiye ilişkin analizler yer almamakta ve var olan işletmelerin de bir kısmı gösterilmektedir. Rüzgar, güneş ve termal enerji doğal enerji kaynakları olarak tanımlanmakta ve bu kapsamda yer almaktadır. Yenilenebilir enerji kaynaklarının (ağırlıklı olarak su) korunması en temel strateji olarak göze çarpmaktadır.

Planda, çevresel etki yaratabilecek ve resmi kurumlarca yürütülmekte olan HES projelerinin plana işlendiği belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.135). Fakat halihazırda var olan RES projeleri ne plan raporunda ne de plan paftalarında yer almaktadır.

Planda özellikle Aydın ve Denizli illeri içerisinde termal enerjinin kullanımının yaygın olduğu, Denizli’de turizm alanında, Aydın’da ise tarımsal üretimde termal enerji kullanıldığı belirtilmektedir. Planda termal enerjinin bu bölgelerde hem turizm hem tarım alanında kullanılmasının desteklenmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Planın enerji projeleri ve termik santrallerle ilgili genel eğilimi, var olanların kabul edilmesi yönündedir. Yeni yapılacak olan enerji tesisleri kararları ise alt ölçekli planlara bırakılmıştır. Buna göre ihtiyaç olması halinde ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli görüş ve izinler alınıp imar planları hazırlanarak ve ÇED süreci işletilerek enerji üretimi tesisleri yapılabilmesinin önü açık bırakılmıştır. Plan hükümlerinde enerji üretim alanları kapsamına hem yenilenebilir enerji üretimi tesisleri hem termik santraller girmektedir (Plan Hükümleri 4.27 ve 7.44).

Kuşkusuz bu durumda Çevre Düzeni Planında yer alan koruma alanları, orman ve tarım alanları gibi bölgelerin düzenlenmesini içeren kararların getirdiği kısıtlamaların geçerli olacağını söyleyebilirsek de, planın bu kısıtlar dışında termik santral ve diğer enerji yatırımlarını doğrudan yönlendirmekten uzak olduğunu belirtmek gerekmektedir.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.27. Enerji üretim alanları: Enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulmuş olan enerji üretim tesislerinin yer aldığı alanlardır.

4.28. Enerji kaynak alanları: Elektrik enerjisi üretmeye müsait, yenilenebilir enerji kaynaklarının yer aldığı alanlardır.

7.44. Bu plan ile belirlenen planlama alt bölgeleri içinde veya dışında ihtiyaç olması halinde güvenlik, sağlık, eğitim v.b. sosyal donatı alanları, büyük kentsel yeşil alanlar, kent veya bölge/havza bütününe yönelik her türlü atık bertaraf tesisleri ve bunlarla entegre geri kazanım tesisleri, arıtma tesisleri, sosyal ve teknik alt yapı, belediye hizmet alanı,

mezbaha, karayolu, demiryolu, havaalanı, baraj, **enerji üretimi**, enerji iletimi ve doğalgaz depolaması amaçlı imar planları; ÇED yönetmeliği kapsamında kalanlar için “çevresel etki değerlendirmesi olumlu” veya “çevresel etki değerlendirmesi gerekli değildir” kararının bulunması, ÇED yönetmeliği kapsamı dışında olanlar için ise ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşü olması kaydı ile bu planda değişikliğe gerek olmaksızın, kurum ve kuruluşların görüşlerine uyularak ilgili idaresince hazırlanır ve onaylanır. Onaylanan planlar sayısal ortamda veri tabanına işlenmek üzere bakanlığa gönderilir. söz konusu tesisler/ tesis alanları amacı dışında kullanılamazlar.

8.30.1. Enerji üretim alanlarında ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve/veya enerji piyasası düzenleme kurumunca verilecek lisans kapsamında, T.C. Çevre ve Orman Bakanlığının uygun görüşünün alınması kaydı ile bu planda değişikliğe gerek kalmaksızın, imar planlarının ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda, ilgili idaresince onaylanmasını müteakip uygulamaya geçilir. Onaylı imar planları, sayısal ortamda, bilgi için bakanlığa gönderilir.

2.2. Trakya Alt Bölgesi Ergene Havzası 1/100 000 Ölçekli Revizyon Çevre Düzeni Planı (Edirne, Tekirdağ, Kırklareli)

24.08.2009 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2023'tür. 2023 yılı toplam nüfusu 2.614.741 kişi olarak kabul edilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.8). İllerin gelişmesi hedeflenen temel sektörler, Tekirdağ'da sanayi, Edirne ve Kırklareli'de tarım sektörleridir. Bölgede gelişmesi hedeflenen sanayi sektörünün nüfus çekeceği düşünülmüş, Tablo 2'de görüldüğü gibi Tekirdağ'ın nüfusunun 16 yılda iki katından fazla artacağı hesaplanmıştır.

Nüfus Kabulleri

	2007	2023
Tekirdağ	728.396	1.683.200
Edirne	396.462	485.600
Kırklareli	333.256	445.941

Tablo2. Ergene Havzası ÇDP Nüfus Kabulleri

Ergene Havzası, Tekirdağ'da Çorlu-Çerkezköy bölgesinde yoğunlaşmış olan sanayinin atıkları nedeniyle kirlilik oranı yüksek bir bölgedir. Bu nedenle planda ağırlıklı olarak çevre kirliliğinin önlenmesine ilişkin hedefler geliştirilmiştir. Buna rağmen kalkınmacı yaklaşımın ağırlığı bu planda da görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma, kirliliğin önlenmesini sağlayacak bir hedef olarak ortaya konmuştur. Bu doğrultuda

temel ilkelerinden birisi sanayi gelişiminin kontrol altına alınması ve merkezi arıtma sistemlerinin kullanılması olarak belirlenmiştir. Planın bu konudaki kısa vadeli çözüm önerileri; dağınık ve denetimsiz sanayi tesislerinin ıslah sanayi alanlarında toplanması, üretim yapılarının değiştirilmesi (teknoloji yoğun ve az kirleten) ya da rehabilite edilmeleri olarak belirlenmiştir. Uzun vadeli öneriler ise planlarda belirlenmiş alanlar dışında yeni sanayi alanlarına izin verilmemesidir (Plan Açıklama Raporu, s. 29).

Edirne ve Kırklareli’nde ana ekonomik sektör olan tarımı desteklemek üzere tarıma dayalı sanayinin desteklenmesi hedeflenmiş, bu doğrultuda ‘Tarımsal Organize Bölgeleri’ olarak tarif edilen alanlar planlanmıştır. Bu bölgelerde çeşitli tarımsal faaliyetler bir arada yer alırken, tarım ürünlerinin işlenmesine ilişkin sanayi tesisleri de yer alabilecek, kirletici sanayiye ve tarımsal ürünlerin doğrudan işlenmediği sanayi işletmelerine kesinlikle yer verilemeyecektir (Plan Açıklama Raporu, s.15).

ENERJİ POLİTİKALARI VE TERMİK SANTRALLER

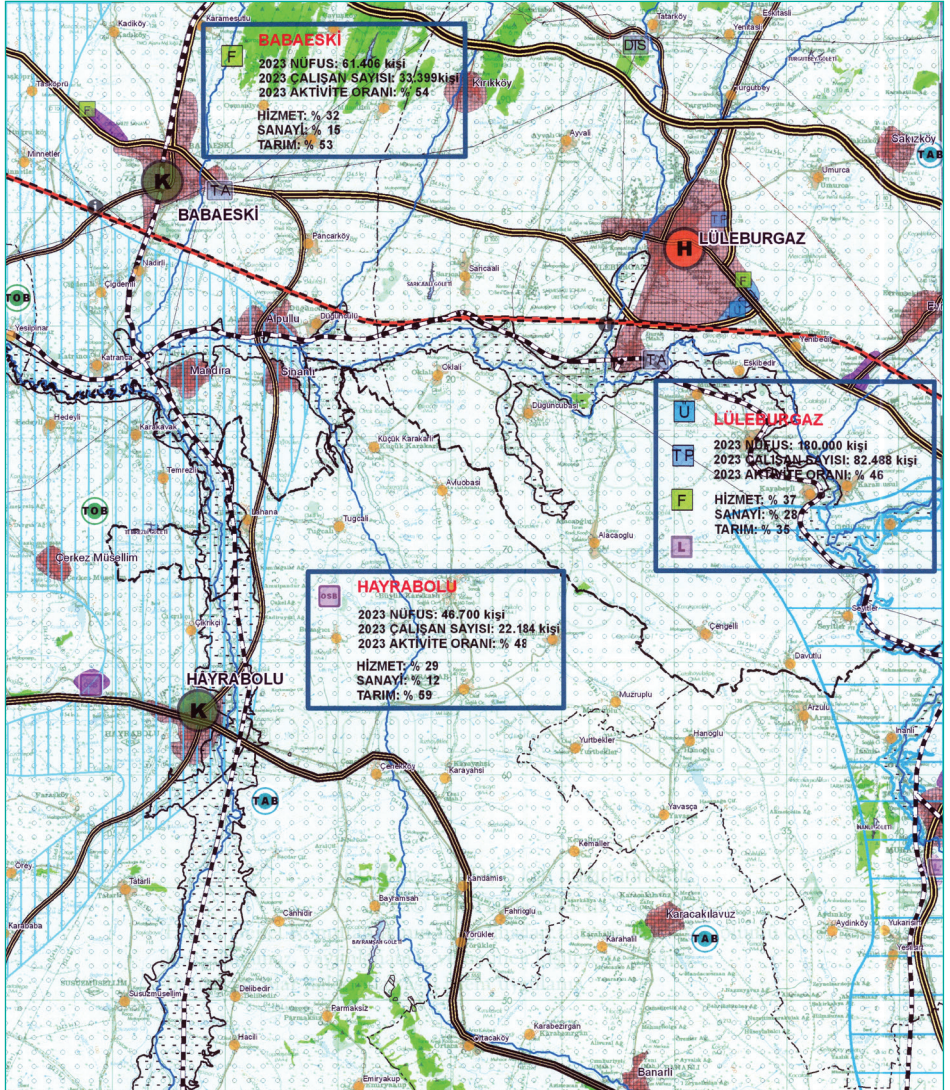
Planda enerji sektörüne ilişkin ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir. Planlama bölgesinde yıllık toplam enerji üretimi miktarı ve sektörlere göre elektrik tüketimi miktarları belirlenmiştir. Buna göre planlama bölgesinin tükettiği enerji Türkiye toplamının % 4,8’idir. Bölgedeki toplam enerji tüketiminde sanayi sektörünün payı yaklaşık % 74’tür (Plan Açıklama Raporu, s.18-23).

İllerin Elektrik Tüketiminin Sektörel Dağılımı

	Edirne (MWh)	%	Kırklareli (MWh)	%	Tekirdağ (MWh)	%	
Mesken	203.806	23,6	186.070	10,5	451.256	9,3	
Ticaret	91.866	10,6	76.124	4,3	201.737	4,2	
Resmi	44.338	5,1	105.125	5,9	43.630	0,9	
Sanayi	339.584	39,3	1.352.824	76,4	3.849.114	79,5	
Tarımsal Sulama	101.204	11,7	2.660	0,2	4.915	0,1	
Aydınlatma	Fatura	27.332	3,2	16.940	1	24.689	0,5
	Diğer	55.555	6,4	31.100	1,8	265.574	5,5
Toplam	863.684	100	1.770.844	100	4.840.913	100	
Türkiye içindeki payı (%)		0,6		1,1		3,1	

Tablo3. İllerin Elektrik Tüketiminin sektörel dağılımı (Plan Açıklama Raporu, s.20)

2020 yılı için tahmini enerji ihtiyacı ve ek enerji kapasiteleri (lisansı verilmiş olan RES'lerin de devreye girmesi durumunda) hesaplanarak 2700 MW enerji açığının olacağı kabul edilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.20-21). Bu açığın karşılanması için farklı seçenekler belirlenmiştir. Bunlardan birincisi bölgedeki mevcut kömür rezervlerinin kullanılmasıdır. Bu rezervlerin kullanılmasının yer altı su düzeylerinin hızla düşmesine ya da hektarlarca verimli tarım alanı, mera ve orman alanının yok olmasına neden olacağı belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.21). Bu nedenle ikinci seçenek olan yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması planda temel alınan enerji politikası olarak belirlenmiştir. Yenilenebilir enerji türlerinden 'rüzgar, güneş, jeotermal ve çevreye zarar vermeyecek hidroelektrik enerji' türlerinin kullanılabileceği, bölgenin rüzgar enerjisi potansiyelinin yüksek olduğu belirtilmektedir. 2007 yılı verilerine göre bölgede lisansı verilmiş toplam 65 RES'te 7609 MW Kurulu güç olduğu belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.22). Bu enerji kaynaklarına ek olarak bölgede arama çalışmaları devam eden doğalgaz potansiyelinin olduğu, eğer tüm bu enerji kaynakları yeterli olmazsa bölge dışından enerji alınması gerektiği belirtilmektedir. Plan hükümlerinde, planlama alanında yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş, su vb) üretim tesislerinin yapılabileceği belirtilmiştir (Plan Hükümleri 2.10.39). Lüleburgaz'daki bir doğalgaz termik santrali plan paftalarına işlenmiştir fakat plan raporunda yer almamıştır.

Lüleburgaz Doğalgaz Termik Santrali. Pafta no: F18

Plan hükümlerinde, ihtiyaç duyulması halinde planın genel ilke ve politikalarına aykırı olmamak kaydı ile yenilenebilir enerji kaynakları yapılabileceği belirtilmektedir. Bunun için ilgili kuruluşlardan görüş ve izinler alınarak alt ölçekli planlarla imar uygulaması yapılabilecektir (Plan Hükümleri 2.10.36). Termik santrallerle ilgili ise böyle bir karar yer almamaktadır. Bölgede yapılmak istenen termik santraller ancak bu planda değişiklik yapılmasıyla mümkün olacaktır. Planda termik santrallerle ilgili bir başka karar ise; 2.10.31 sayılı plan hükmünde geçmektedir. Bu madde, planlama alanında yer alamayacak sanayi türleri belirlenmiş ve bunlar arasında kömüre dayalı termik santraller de sayılmıştır (Plan Hükümleri s.20).

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ İLE GELEN TERMİK SANTRAL KARARI

Planda 08.10.2015 tarihinde yapılan bir değişiklik ile Marmara Ereğlisi'nde enerji üretim alanı planlanmış, ayrıca plan hükümlerinde de değişiklikler yapılmıştır. Plan değişikliği ile eklenen Enerji Üretim Alanları tanımına göre bu alanlarda petrol ve doğalgaz depolama, iletim ve dağıtım alanları ile petrol, doğalgaz ve kömürden enerji üretimi yapan tesisler yer alabilecektir (Plan Hükümleri, s.15). Bu alanlarda nasıl bir uygulama yapılacağına ilişkin hükümler ise 2.11.3.3. maddesinde yer verilmiştir (Plan Hükümleri s. 29-30). Plan değişikliğiyle yukarıda değinilen 2.10.31 sayılı plan hükmünde değişiklik yapılarak, planlama alanında mevcut yasal sanayiler ve planda yer alan enerji üretim alanları dışındaki sanayi türlerinin kesinlikle yer almayacağı belirtilmiştir. Böylece plan değişikliği ile termik santral yapılabilmesinin yolu açılmış, mevcut olan kirleticiliği yüksek sanayi alanları ise rehabilite edilmele-ri koşulu ile korunmuştur. Plan değişikliği planın genel ilke ve politikalarına aykırıdır ve planın bütünlüğünü bozmuştur.

EPDK'nın verilerine göre bölgede ithal kömürle çalışacak iki termik santral projesi vardır. Kırklareli Demirköy ve Tekirdağ Marmara Ereğlisi'nde bulunan iki projenin de lisans başvurusu değerlendirme aşamasındadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

2.11.3.3. Enerji Üretim Alanları:

- a. Akaryakıt depolama tesisleri ile yerleşmeler arasında gerekli emniyet mesafesi (sağlık koruma bandı) TS 119391 Sıvılaştırılmış Petrol Gazları (LPG)-İkmal İstasyonu-Karayolu Taşıtları İçin-Emniyet Kuralları Standartlarına göre ayrılacaktır.
- b. Bu alanlarda enerji üretim tesisleri ile entegre olmak üzere, bu tesislerden kaynaklı küllerin bertarafı için kullanılan/kullanılabilecek kül bertaraf tesisleri yapılabilir.

Bu alanlarda yer seçen kullanımlara hizmet verecek kıyı yapılarına ilişkin, 3621 sayılı Kıyı Kanunu ve ilgili yönetmelikleri ile yürürlükteki ilgili diğer mevzuat hükümleri doğrultusunda uygulama yapılacaktır.

c. Kurulmuş/kurulacak tesislerde, ilgili mevzuat çerçevesinde çevresel tüm önlemlerin alınması zorunludur.

d. Bu planın onayından önce onaylanmış imar planları geçerlidir.

e. Bu alanlarda yer alacak kullanımların büyüklük ve yapılaşma koşulları alt ölçekli planlarda belirlenir. Ancak bu alanlarda uygulamaya geçilebilmesi için Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) Yönetmeliği kapsamında ÇED Olumlu/Gerekli Değildir kararı aranır.

f. Doğalgaz boru hatları, enerji iletim hatları ve enerji iletim tesisleri için ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda uygulama yapılır. Alt ölçekli planlar yapılırken yaklaşma mesafeleri ve çevresindeki yapılanma koşullarına ilişkin ilgili kurum/kuruluş görüşleri alınarak plan kararları verilmesi esastır.

2.10.31. Planlama alanında yer alamayacak sanayi türleri;

2.10.31.1. Planlama alanı dâhilinde, bu planda getirilen çevresel koşulları karşılayan ve rehabilite edilerek çevreye duyarlı hale getirilecek mevcut yasal sanayiler ve bu planda belirlenmiş olan enerji üretim alanları dışında, aşağıda belirtilen ve çevre kirleticiliği yüksek olan ve/veya yer altı suyu kullanım izni bulunmayan ve çevresel tahribe neden olan sanayi türleri kesinlikle yer almayacaktır;

- a.** Metal sertleştirme (tuz ile),
- b.** Metal kaplama,
- c.** Yüzey temizleme (asit ile),
- d.** Tekstil boyama-yıkama ve emprime baskı,
- e.** Madenin işlenmesine yönelik ağır sanayiler,
- f.** Lifli yıkama-yağlamacılar,
- g.** Selüloz ve/veya saman kullanarak kağıt üreten tesisler,
- h.** Ham deri işleme,
- i.** Asit imal ve dolum yerleri,
- j.** Pil, batarya-akü imal yerleri,
- k.** Kömüre dayalı termik santral,
- l.** Gres yağ fabrikaları (petrol türevi),
- m.** İlaç sentez fabrikaları,
- n.** Ağır metal tuzu üretimi,
- o.** Demir-çelik üretimi,
- p.** Petrokimya,
- q.** Klor-alkali,
- r.** Rafineri.

2.10.36. İhtiyaç duyulması halinde, bu planın genel ilke ve politikalarına aykırı olmamak üzere; sosyal ve teknik altyapının gerektirdiği eğitim, sağlık, spor, turizm,

kültürel ve idari kullanımlar ile PTT, haberleşme santrali, su depoları, trafo yapıları, doğalgaz boru hatları, enerji nakil hatları, kanalizasyon gibi alt yapı tesisleri, güvenlik ve çevre kirliliğinin önlenmesi amacıyla kent veya bölge bütününe yönelik kamu yararı bulunan diğer tesisler, yenilenebilir enerji kaynakları ile Başbakanlık Toplu Konut İdaresi ve Başbakanlık Özelleştirme İdaresi Başkanlığının mevzuatı kapsamında getirilecek fonksiyonlar yapılabilir. Bu tür yapılar, ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşleri alınarak 1/5000 ölçekli nazım imar planı ve 1/1000 ölçekli uygulama imar planları ile uygulamaya geçirilebilir. Ancak söz konusu tesisler yukarıda belirtilen kamusal amaçlar dışında kullanılamayacaktır.

2.10.39. İlgili kurum ve kuruluşların uygun görüşlerinin alınması şartıyla ve çevre etkileşimleri göz önünde bulundurularak yenilenebilir enerji kaynakları (rüzgar, güneş, su vb) desteklenecek ve üretim tesisleri yapılabilecektir.

2.3. Konya-Karaman Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

Konya, Karaman 1/100.000 ÇDP 16.09.2013 tarihinde onaylanmıştır. Planın hedef yılı olan 2025 nüfusunun 4.273.000 ile 4.542.000 kişi arasında olacağı kabul edilmiştir. Buna göre Konya İlinin nüfusu iki katına yaklaşırken, Karaman İlinin nüfusunun ise iki katını aşmasının kabul edildiği görülmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2012	2025
Konya	2.025.281	3.700.000 - 3.940.000
Karaman	235.424	573.000 - 602.000

Tablo4.Konya-Karaman ÇDP Nüfus Kabulleri

Konya İlinde istihdam açısından en önemli sektör tarım, ikinci sektör ise sanayidir. Plan öngörülerinden birisi, tarım sektöründe bir kısım azalma yaşanırken hizmetler sektörünün gelişeceği yönündedir. Karaman ise tarım sektörünün başat olduğu, sanayi sektörünün ise tarıma dayalı gıda sanayinde geliştiği bir ildir ve plan döneminde de bu şekilde gelişmeye devam edecektir.

Planda sanayi sektörünün gelişimi desteklenirken, sanayi tesislerinin çevresel etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla, yeni sanayi tesislerinin gelişimi ya organize sanayi bölgeleri şeklinde ya da en az 50 hektarlık sanayi alanı olacak şekilde önerilmiştir. Ayrıca, münferit sanayi taleplerinin organize sanayi bölgelerine yönlendiril-

mesi ve sanayi tesislerinde organize sanayi bölgelerindeki gibi nitelikli altyapı standartlarının sağlanması ve toplu olarak konumlanması desteklenmektedir. Planda, sürdürülebilir ekonomik kalkınmada tarım sektörünün önemi vurgulanmış, bu nedenle tarımsal sanayinin desteklenmesi gerekliliği kabul edilmiştir.

ENERJİ SEKTÖRÜ KARARLARI

Plan açıklama raporunda bölgenin enerji kullanımı, ihtiyacı, talebi ya da potansiyeline ilişkin bilgiler yer almamaktadır. Buna rağmen plan kararlarında enerji alanına ilişkin çok sayıda madde yer almaktadır. Açık bir politika benimsenmemiş olsa da yenilenebilir enerji türlerinin kullanımının temel ilke olarak benimsendiği anlaşılmaktadır.

Yenilenebilir enerji kaynakları “*rüzgar, güneş, jeotermal, biyokütle, biyogaz, dalga, akıntı enerjisi ve gel-git ile kanal veya nehir tipi veya rezervuar alanı onbeş kilometrekarenin altında olan hidroelektrik üretim tesisi kurulmasına uygun elektrik enerjisi üretim kaynakları*” olarak belirlenmiştir (Plan Hükümleri, 4.61). Plan hükümlerinde gelişme ilkeleri başlığı altında ele alınan bir plan kararına göre bu enerji kaynaklarının kullanımının üretim alanına yönlendirilmesi desteklenecektir (Plan Hükümleri 5.2.8). Yenilenebilir doğal enerji kaynaklarının altyapı yatırımlarında, tarım ve turizm sektörlerinde kullanımının desteklenmesi de planın ilkelerinden birisi olarak belirlenmiştir (Plan Hükümleri, 5.3.11). Gerek koruma gerek plan ilkeleri arasında birçok maddede bu kaynakların korunacağı da yer almıştır (Plan Hükümleri: 5.1.15; 5.2.2; 5.3.10; 7.30).

Planda enerji üretimini düzenleyen temel iki karar yer almaktadır. Bunlardan birincisi enerji üretim alanları, diğeri ise sanayi başlığı altında yer alan endüstri bölgeleridir.

Enerji üretim alanları; “*enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulan enerji üretim tesislerinin yer aldığı alanlar*” olarak tanımlanmaktadır (Plan Hükümleri, 4.59). Bu konunun düzenlendiği bir başka plan kararı ise yenilenebilir enerji üretim alanlarında (rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik) ilgili kurumlardan izin ve lisanslar alınması koşulu ile

bu planda değişikliğe gerek kalmadan alt ölçekli planlarla uygulama yapılabileceğini belirtmektedir (Plan Hükümleri, 7.25).

Planda uygulamaya dönük en önemli enerji kararı endüstri bölgeleri kararıdır. Bu bölgelere ilişkin açıklama raporundaki bilgi şu şekildedir: “4737 sayılı *Endüstri Bölgeleri Kanunu* uyarınca kurulmuş ve kurulacak olan endüstri bölgelerinde uygulama Endüstri Bölgeleri Yönetmeliği çerçevesinde yapılacaktır. Planlama bölgesi içinde yer alan endüstri bölgesi Karaman İli Karapınar ilçesi sınırları içinde kurulmuş olan *Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi*’dir.” (Plan Açıklama Raporu, s.27). Planda yer alan endüstri bölgeleri 8 Eylül 2012 tarihli resmi gazetede yayınlanan Bakanlar Kurulu kararı ile kurulmuştur. İki bölgede kurulması kararı verilen Enerji İhtisas Bölgeleri toplam 5958 ha alanı kapsamaktadır.

Enerji İhtisas Bölgeleri Pafta no: M30, M31

TERMİK SANTRAL KARARLARI

Plan açıklama raporunda ve eklerinde termik santrallere ilişkin tek düzenleme, plan hükümlerindeki 8.19.4.3 maddesidir. Bu kararda, planda gösterilen termik santrallerin onaylı planlarının geçerli olduğu, bu alanlarda herhangi bir değişiklik yapılması durumunda bu planın ilkelerine bağlı kalınması gerektiği belirtilmektedir. Bu karara rağmen plan lejan-tında termik santral gösterimi yer almazken plan paftasında da herhangi bir termik santral ibaresi yoktur. Dolayısıyla plan dahilinde herhangi bir termik santral bulunmamakta, bölgede yapılmak istenen termik santrallere ilişkin ise bir yönlendirme ya da sınırlama getirilmemektedir. Planın tüm belgeleri incelendiğinde planda enerji üretiminin yenilenebilir enerji türleri dışındaki üretim türlerini desteklemediği anlaşılmaktadır. Plan değişikliklerini mümkün kılan ve bu yönde nasıl bir yol izleneceğini belirten plan hükümlerinde de termik santrallere ilişkin bir hüküm yer almamış, yenilenebilir enerji özel olarak vurgulanmıştır. Bu durumda çevre düzeni planında değişiklik yapılmadan bölgede termik santral yapılması olanaklı değildir. Ancak bunun dışında, planda tanımlı Enerji İhtisas Endüstri Bölgelerinde yer alacak enerji yatırımlarına ilişkin detayların tanımlanmadığı ve bu alanlarda yenilenebilir enerji yatırımları yanı sıra termik santral projelerinin yapılmasının önünün açık bırakılmış olduğunu da söyleyebiliriz.

EPDK'nın verilerine göre ise Konya-İlgin ilçesinde 27.02.2013 tarihinde üretim lisansı almış olan bir termik santral bulunmaktadır. Lisans süresi 49 yıllık olan santral henüz proje aşamasındadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.12. Endüstri Bölgeleri: Yatırımları teşvik etmek, yurt dışında çalışan Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye'de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamak üzere 4737 sayılı kanun uyarınca kurulmuş/kurulacak üretim bölgeleridir.

4.59. Enerji Üretim Alanları: enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulan enerji üretim tesislerinin yer aldığı alanlardır.

8.19.4.1. Yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik) üretim alanlarında, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurulunca verilecek lisans kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın uygun görüşünün alınması koşuluyla, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı değişikliğine gerek kalmaksızın, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan nazım ve uygulama imar planları, ilgili idaresince onaylanır ve planlar bilgi için bakanlığa gönderilir.

8.19.4.3. Bu planda termik santral olarak gösterilen alanlarda var olan onaylı planlar geçerlidir. Bu alanlarda ilave yapılaşma ve yenilemelerde **bu planın ilke ve kararlarına aykırı olmayacak biçimde** yapılaşma kararlarının üretilmesi zorunludur.

7.25. Bu plan kapsamındaki alanlarda, ihtiyaç olması halinde güvenlik, sağlık, eğitim, bölge parkı/büyük kentsel yeşil alanlar v.b. gibi sosyal donatı alanları; kent veya bölge/havza bütününe yönelik her türlü atık bertaraf tesisleri ve bunlarla entegre geri kazanım tesisleri, arıtma tesisleri, belediye hizmet alanı, mezbaha, karayolu, demiryolu, havaalanı, baraj, enerji iletimi, yenilenebilir enerji üretim ve doğal gaz depolama gibi teknik altyapı alanları, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri ve serbest bölgeler, yapılabılır. Bu kullanımlara ilişkin imar planları, çed yönetmeliği kapsamında kalanlar için çevresel etki değerlendirmesi olumlu veya çevresel etki değerlendirmesi gerekli değildir kararının bulunması; ÇED yönetmeliği kapsamı dışında olanlar için ise, ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşü olması kaydı ile bu planda değişikliğe gerek olmaksızın, kurum ve kuruluşların görüşlerine uyularak ilgili idaresince hazırlanır ve onaylanır. Onaylanan planlar sayısal ortamda veri tabanına işlenmek üzere bakanlığa gönderilir. Söz konusu tesisler/tesis alanları amacı dışında kullanılamaz.

2.4. Yozgat Sivas Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı

07.09.2012 tarihinde onaylanan Yozgat Sivas Kayseri Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planının hedef yılı 2040'tır. Planın hedef yılı nüfus toplamı 4.490.800'dür. Planlama alanındaki nüfusun neredeyse iki katına çıkacağını öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

Nüfus Kabulleri

	2010	2040
Yozgat	476.096	1.001.200
Sivas	642.224	1.175.600
Kayseri	1.234.651	2.314.000

Tablo 5. Yozgat-Sivas-Kayseri ÇDP Nüfus Kabulleri

Planda Yozgat İlinin tarım sektöründe gelişmesine devam edeceği, buna ek olarak termal enerji kaynaklarının turizm ve tarımda kullanılmasının destekleneceği belirtilmektedir. Sivas İlinin tarım ve hayvancılık ve ilde yer alan maden yatakları dolayısıyla da madene dayalı sanayi sektörlerinde gelişmesi desteklenmekte, turizm sektörünün geliştirilmesi hedeflenmektedir. Kayseri İlinde ise il merkezi dışındaki yerleşimlerin tarıma ve madene dayalı sanayi ve turizm alanında geliştirilmesi, Kayseri İl merkezindeki gelişme alanlarının doğal ve yasal eşiklere dayanması nedeniyle ekonomik yoğunluğun diğer yerleşmelere dağıtılması hedefi benimsenmektedir.

ENERJİ KARARLARI

Plan açıklama raporunda enerji konusunda yalnızca Bölge Kalkınma Ajansının 2010 yılı planında yer alan hedeflere yer verilmiştir. Bu hedefler Orta Anadolu Kalkınma Ajansı TR72 Bölgesi 2010-2013 Bölge Planı'na dayandırılmaktadır. Bu hedeflerden birisi; "Enerji sektörüne yönelik imalat sanayinin geliştirilmesi" olarak belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.11). Bir diğer hedef ise Yozgat İlinin gelişme potansiyelleri arasında yer alan jeotermal enerji ile rüzgar enerjisi kaynaklarının kullanım alanlarının genişletilmesidir (Plan Açıklama Raporu, s.12).

Termal enerjinin kullanımına ilişkin olarak, Yozgat İlindeki termal kaynakların turizm, şehir ısıtması ve seracılık faaliyetlerinde kullanılmasının desteklenmesi hedeflenmiştir. Planda "Teknolojik Sera Bölgeleri" le jantıyla bölgeler belirlenmiş, bu alanlarda öncelikle termal enerjiden yararlanacak tesislerin destekleneceği ve bu tesislerin yapımına öncelik tanınacağı belirtilmiştir (Plan Hükümleri 8.2.7.5).

ÇDP'nin kendi özgün hedef ve kararları arasında yalnızca çevre sorunlarına yönelik çözüm önerileri içerisinde, katı atıkların yönetimi kapsamında atıklardan enerji kazanımı yer almakta (Plan Açıklama Raporu, s.65), bunun dışında bölgenin enerji ihtiyacı, talebi ve potansiyeline ilişkin herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

Plan hükümlerinde yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve korunmasına ilişkin maddeler yer almaktadır. Plan, enerji kaynak alanlarının (yenilenebilir enerji) kullanımına ilişkin alt ölçekli planlarda karar verilebileceğini, bunun ilgili kurumlardan alınacak görüşler doğrultusunda yapılabileceğini ayrıca bu alanlarda yapılacak değişiklikler için bu planda değişiklik yapılmasına gerek kalmaksızın ilgili kurumlardan alınacak izin ve lisanslar çerçevesinde alt ölçekli planların yapılabileceği belirtmektedir (Plan Hükümleri 5.3.8 ve 8.18.5.1). Yenilenebilir enerji kaynaklarından üretilen enerjinin altyapı yatırımlarında, tarım ve turizm sektörlerinde kullanılmasının desteklenmesi ve bu alanların korunmasına ilişkin kararlar da plan hükümlerinde yer almaktadır (Plan Hükümleri 5.3.9; 5.1.13; 5.3.8; 7.25).

TERMİK SANTRAL KARARLARI

Plan açıklama raporu, plan paftaları ve lejantında termik santral kullanımına ilişkin herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Termik santraller ile ilgili tek karar, planda gösterilmiş olan termik santral alanlarında ilave yapılaşma ve değişiklik yapılmasının plan ilkeleri ve kararları çerçevesinde olabileceğinin belirtilmesidir (Plan Hükümleri 8.18.5.3).

EPDK'nın verilerine göre planlama alanı içerisinde Sivas'ın Kangal ilçesinde birisi işletme aşamasında, diğeri proje aşamasında olan iki termik santral projesi bulunmaktadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.67. Enerji Üretim Alanları: enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulmuş olan enerji üretim tesislerinin yer alabileceği alanlardır.

4.68. Enerji Kaynak Alanları: elektrik enerjisi üretmeye müsait, yenilenebilir enerji kaynaklarının yer alabileceği alanlardır.

5.3.8. Enerji kaynak alanlarının, su havzalarının, yer altı ve yer üstü su kaynaklarının ilgili mevzuat uyarınca korunması ve kullanılması; bu doğrultuda alt ölçekli planların hazırlık aşamasında, ilgili kurumlardan alınacak görüşlere, planlarda ve plan hükümlerinde yer verilmesi.

8.18.5.3. Bu planda termik santral olarak gösterilen alanlarda var olan onaylı planlar geçerlidir. Bu alanlarda ilave yapılaşma ve yenilemelerde bu planın ilke ve kararlarına aykırı olmayacak biçimde yapılaşma kararlarının üretilmesi zorunludur.”

8.2.7.5. Bu planda önerilen teknolojik sera bölgelerinde öncelikle termal enerjiden yararlanacak tesisler desteklenecek ve bu tesislerin yapımına öncelik tanınacaktır.

8.18.5.1. Yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik) üretim alanlarında, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve enerji piyasası düzenleme ve denetleme kurulunca verilecek lisans kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın uygun görüşünün alınması koşuluyla, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı değişikliğine gerek kalmaksızın, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan nazım ve uygulama imar planları, ilgili idaresince onaylanır ve planlar bilgi için bakanlığa gönderilir.

2.5. Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli Planlama Bölgesi 1/ 100.000 Çevre Düzeni Planı

02.04.2012 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2040'tır. Planın hedef yılı nüfusu ise 2.777.190 kişi olarak kabul edilmiş olup bu da planlama alanındaki nüfusun iki katından fazla artmasının öngörüldüğü anlamına gelmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2009	2040
Malatya	684.002	1.341.340
Elazığ	439.858	898.200
Bingöl	151.053	416.700
Tunceli	55.881	120.950

Tablo6. Malatya-Elazığ-Bingöl-Tunceli ÇDP Nüfus Kabulleri

İllerin ağırlıklı olarak gelişeceği sektörler; Malatya’da hizmetler ve sanayi; Elazığ’da lojistik ve turizm; Bingöl’de tarım, hayvancılık ve turizm ve Tunceli’de ise turizm olarak belirlenmiştir.

ENERJİ KARARLARI

Planda enerji politikaları yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması ve korunması eksenslidir, fakat birçok planda olduğu gibi enerji ihtiyacı, talebi ya da enerji potansiyeline ilişkin bir bilgi yer almamaktadır. Plan, enerji kaynak alanlarına ilişkin kararları alt ölçekli planlara bırakmıştır. İlgili kurumlardan gerekli görüş, izin ve lisanslar alınmak kaydı ile alt ölçekli planlarla enerji üretim tesisi yapılabilecektir (Plan Açıklama Raporu, s.6). Enerji kaynak alanlarının korunması ise temel ilkeler arasında yer almaktadır. Enerji konusu plan hedeflerinde teknik altyapı konusu içerisinde ele alınmış, bu alanda “Yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarının kullanılması” plan hedefi olarak belirlenmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.8).

Planda enerji konusunda ele alınan stratejiler, alternatif enerji yöntemlerinin geliştirilmesi ve kullanılması gerekliliğini vurgularken hangi enerji türünün kullanılacağı ve mekansal olarak hangi bölgelerde yer alacağı belirlenmemiştir. Yalnızca kentsel yerleşmelerde teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi stratejisi içerisinde ve sanayi sektörünün rekabet edebilirliğinin artırılması konusunda alternatif yakıt ve enerjilerin kullanılması gerekliliği belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s. 23 ve 28).

Plan hükümlerinde enerji üretim alanları; Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından verilecek lisansa göre ve/veya ilgili kurumlarca verilen izinlere göre kurulmuş olan elektrik enerjisi üretim tesislerinin kurulduğu veya kurulacağı alanlar olarak tanımlanmaktadır. Plan kararları arasında, bu planda yer almayan yenilenebilir enerji üretim alanlarının bu planda değişikliğe gerek kalmadan, ilgili kurumlardan görüş ve izin alınarak, alt ölçekli planlarla yapılabileceği hükmü yer almaktadır.

Plan hükümleri, plan lejantı ve plan paftaları gözden geçirildiğinde, plan kapsamında çok sayıda güneş enerjisine dayalı enerji üretim alanı olduğu görülmektedir. Plan hükümlerinde güneş enerjisine dayalı enerji üretim alanları şöyle tanımlanmaktadır: “Güneş enerjisi potansiyeli yüksek, üzerinde herhangi bir ekonomik faaliyet bulunmayan alanlar üzerine yenilenebilir ve temiz enerji üretmek amacı ile güneş panellerinin kurulduğu alanları ifade eder.” (Plan Hükümleri, Tanımlar).

TERMİK SANTRALLER

Plan raporunda termik santrallerle ilgili bir açıklama bulunmazken plan hükümlerinde

termik santral açıklaması; “kimyasal enerjinin elektrik enerjisine dönüştürüldüğü tesisler” olarak yer almaktadır. Plan lejantında da termik santral gösterimi yer almasına rağmen plan paftalarına işlenmiş bir termik santral alanı yoktur.

EPDK'nın verilerine göre Elazığ Kovancılar ilçesi sınırları içerisinde ithal kömürle çalışacak bir termik santral için lisans başvurusu vardır. Başvuru değerlendirme aşamasındadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

Termik Santral: Kimyasal enerjinin, elektrik enerjisine dönüştüğü tesislerdir.

Enerji Üretim Alanları: Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu tarafından verilecek lisansa göre ve/veya ilgili kurumlarca verilen izinlere göre kurulmuş olan elektrik enerjisi üretim tesislerinin kurulduğu veya kurulacağı alanlardır.

Güneş Enerjisine Dayalı Enerji Üretim Alanları: Güneş enerjisi potansiyeli yüksek, üzerinde herhangi bir ekonomik faaliyet bulunmayan alanlar üzerine yenilenebilir ve temiz enerji üretmek amacı ile güneş panellerinin kurulduğu alanları ifade eder.

Enerji kaynak alanları 5346 sayılı Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanun çerçevesinde korunacaktır. Planda önerilen Güneş Tarhaları da bu kanun kapsamında değerlendirilecektir.

3.5.18.1. Enerji Üretim Alanları

1. Yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik) üretim alanlarında, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurulunca verilecek lisans kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın uygun görüşünün alınması koşuluyla, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı değişikliğine gerek kalmaksızın, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan nazım ve uygulama imar planları, ilgili idaresince onaylanır ve planlar bilgi için Bakanlığa gönderilir.

2.6. İzmir-Manisa Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

23.06.2014 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2025'tir. Planda hedef yılı nüfusu 7.806.580 olarak kabul edilmiş olup bu da mevcut nüfusun 1,5 katından biraz fazlasına denk gelmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2000	2025
İzmir	3.370.866	5.471.343
Manisa	1.260.169	2.335.237

Tablo7. İzmir-Manisa ÇDP Nüfus Kabulleri

Planın hedefleri genel itibariyle kalkınmayı hedeflerken aynı zamanda da kalkınmanın getireceği doğal ve kültürel tahribi en aza indirmek olarak belirlenmiştir. Bu varsayımına göre, koruma kullanma dengesinin gözetilmesiyle hem ekonomik ve sosyal gelişme sağlanabilecek hem de doğal ve kültürel değerler korunabilecektir. Diğer planlarda olduğu gibi koruma yaklaşımı, koruma alanlarında mevcut yasal kısıtlamalar çerçevesinde bu bölgelerin korunması ve su, toprak ve havanın kirletilmesinin önlenmesi hedefleriyle kısıtlı kalmıştır.

İzmir, Manisa bölgesi, nüfusun yanı sıra, sanayi aktivitesi ve enerji yatırımları açısından da yoğun bir bölgedir. Bölgedeki kentsel ve kırsal nüfusun 2000 yılında %86-%14 oranında dağıldığı belirtilmektedir. Bölge, tarımsal üretim açısından da, turizm sektörü açısından da önemli bir merkezdir.

Planın mekansal kararlarına ilişkin yaklaşım, henüz gelişme yaşanmamış alanları olabildiğince korumak, var olan gelişmeyi ise sınırlandırmaya çalışmaktır. Bu doğrultuda sanayi alanlarını da içerecek biçimde ÇDP'nin yapımından önce onaylanmış olan alt ölçekli planların bazı kararlarının yeniden gözden geçirilmesi ve revizyonu önerilmektedir.

Planda sanayi alanlarına ilişkin olarak, yeni OSB önerisi getirilmemiş, var olan ve planlanmış durumda olan OSB'ler kabul edilmiştir. Sadece Kula OSB'nin yer seçiminin hatalı yapıldığı belirtilmiş ve yerinin değişme olanağı var ise değişmesi yoksa küçültülmesi önerilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.64). Tekil gelişen, gelişme alanı ya da meskun alan içinde yer alan sanayi alanlarına ilişkin alt ölçekli planlarda yeni sanayi alanı açılmaması, gelen taleplerin OSB'lere yönlendirilmesi kararı vardır. Alt ölçekli planlarda sanayi alanı olarak planlanmış fakat altyapı olanaklarından yoksun olan ve gelecekte kirletici etkisi olacağı düşünülen alanlar ise sanayi alanından çıkartılmış ve kentsel gelişme alanı yapılmış, bu doğrultuda alt ölçekli planlarda revizyon da önerilmiştir.

ENERJİ POLİTİKALARI

Enerji üretimi konusunda, yenilenebilir enerji türlerinin desteklenmesi ve bu tür enerji üretimine öncelik verilmesi ilkesi yer alırken, mevcut enerji yatırımları olan hidroelektrik santraller ve termik santraller kabul edilerek plana işlenmiştir. Bu yaklaşım yenilenebilir enerji üretimi desteklense de var olan üretim biçiminde köklü bir değişiklik önerilemediğini göstermektedir.

Yenilenebilir enerji türlerinde üretimin desteklenmesi adına, bu türde üretim tesislerinin yapımını kolaylaştırmak için, yenilenebilir enerji potansiyeli bulunan alanların bu tür kullanımlara ayrılmasına karar verilmiştir. Plan hükümlerinde rüzgar, güneş ve jeotermal enerji gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının üretime yönlendirilmesi ve özellikle altyapı yatırımları, tarım ve turizm alanlarında kullanımının desteklenmesi kararı verilmiştir (Plan Hükümleri 5.2.8; 5.3.11).

Diğer ÇDP'ler gibi bu planda da yenilenebilir enerji kaynaklarının korunması, üzerinde durulan hedeflerden birisidir (Plan Hükümleri: 5.1.15; 5.2.2; 5.3.10; 7.31). Ayrıca plan, yenilenebilir enerji üretim alanları ile ilgili değişikliklerin ilgili kurumlardan alınacak görüş ve izinler doğrultusunda alt ölçekli planlarla yapılabileceği, bu planda değişikliğe gidilmesine gerek olmadığını belirtmektedir (Plan Hükümleri 8.18.7.1). Benzer biçimdeki başka bir plan hükmünde ise, planlama alanında ihtiyaç duyulması halinde yenilenebilir enerji üretimi gibi teknik altyapı alanlarının ilgili kurumlardan görüş ve izinler alınarak, bu planda değişikliğe gerek kalmaksızın alt ölçekli planlarla yapılabileceği belirtilmektedir (Plan Hükümleri 7.26). Bu iki karardan anlaşılacağı üzere bu planda yenilenebilir enerji üretim alanı olarak planlanmış alanlarda değişikliğe gidilmesi ve bu planda yenilenebilir enerji üretim alanı olarak gösterilmemiş olsa da ihtiyaç oluşması halinde yeni yenilenebilir enerji üretim alanı eklenmesi mümkün kılınmıştır. Bunun için bu planda değişikliğe gerek yoktur, alt ölçekli planlarla yapılabilecektir. Bu koşulların termik santraller için geçerli olduğuna dair bir karar yer almadığından planlarda yer alan termik santral alanlarında yapılacak değişiklikler için ve yeni termik santral alanı yapılabilmesi için plan değişikliğine gidilmesi gerektiği ortaya çıkmaktadır.

Plan kapsamında iki temel yenilenebilir enerji kaynağının öne çıktığı belirtilmiştir. Bunlar rüzgar enerjisi ve jeotermal enerjidir (Plan Açıklama Raporu, s.85).

Rüzgar enerjisi santralleri ile ilgili bölgede yatırım kararı alınmış çok sayıda RES bulunduğu belirtilmiştir. İzmir ilinde Urla-Karaburun-Çeşme üçgeni, Aliağa-Yunt Dağı bölgesi, Dikili-Bademli-Çandarlı bölgeleri, Manisa il sınırları içinde Kırkağaç ilçesinin rüzgar enerjisi üretimi için uygun bölgeler olduğu belirtilmiş, bu alanlar RES yapımına uygun alanlar olarak belirlenmiştir. Bir yandan bu bölgeler bir nevi RES bölgesi olarak ilan edilirken bir yandan da Urla-Karaburun-Çeşme üçgeninde kalan alanların orman alanları ve

doğal sit alanları olduğu, RES gelişiminin bu alanlarda doğal yapının bozulmasına neden olmayacak biçimde yapılması gerektiği belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.85). Plan bir yandan doğal yapıyı korumayı hedeflerken bir yandan da bunu bozacağını bildiği halde var olan potansiyellerin kalkınma uğruna kullanılması için yatırım önerileri getirmektedir.

Jeotermal enerjinin bölgede kaplıca ve sağlık turizmi, seracılık ve kentsel ısınmada kullanıldığı belirtilmektedir. Plan bu kaynakların en üst düzeyde kullanılmasını hedeflemiş, sürdürülebilir üretim ve koruma kullanma dengesinin de gözetileceğini belirtmiştir. Jeotermal kaynakların kullanım alanları ısı düzeylerine göre şu şekilde belirlenmiştir “*Elektrik üretiminde; Endüstriyel buhar üretiminde; Kereste kurutulmasında, balık vb. yiyeceklerin kurutulmasında; Konservelikte; Şeker endüstrisinde ve tuz işleminde; Kerestecilik ve çimento kurutmada; Konut ve sera ısıtılmasında; Kümes ve ahır ısıtılmasında; Mantar yetiştirme ve Balneolojik banyolarda; Toprak ısıtılmasında; Yüzme havuzlarında; Fermantasyon ve Damıtımda ve Balık Çiftliklerinde*” (Plan Açıklama Raporu, s.86). Planda jeotermal enerji kullanılarak üretim yapılacak olan “Teknolojik seracılık bölgeleri” belirlenmiştir (Plan Hükümleri 8.9.1).

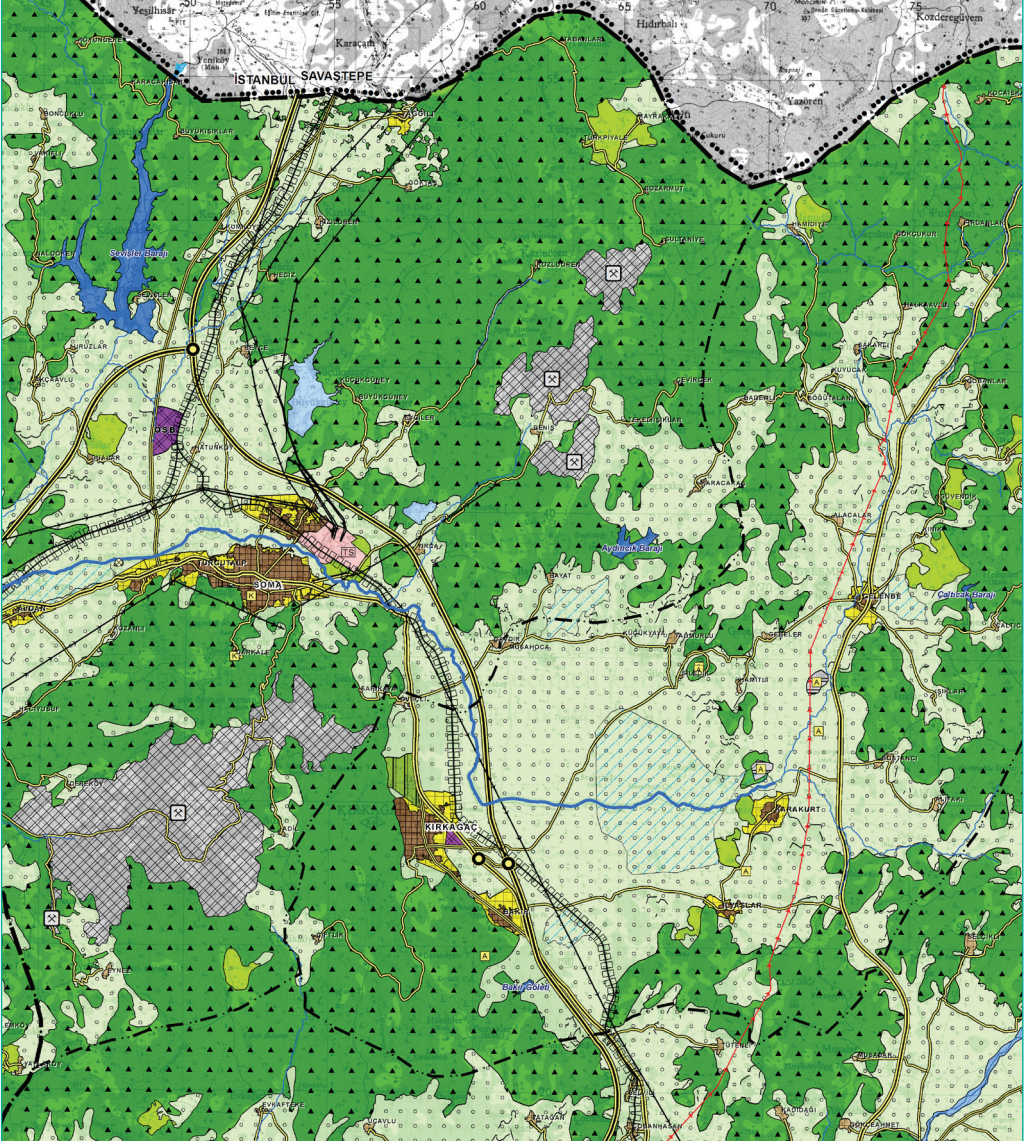
TERMİK SANTRALLER

Yenilenebilir enerji türlerinin yanı sıra var olan enerji üretim alanları da planda yer almıştır. Manisa Demirköprü Hidroelektrik Santrali ve Manisa Soma İlçesindeki termik santraller ve bu termik santrallere linyit sağlayan maden ocak alanları planda yer almakta, yani mevcut durumuyla korunmaktadır. Plan, enerji üretim alanlarına ve tesislerine ilişkin yapılaşma kararlarını ise alt ölçekli planlara bırakmıştır (Plan Açıklama Raporu, s.73 ve Plan Hükümleri 8.18.7.3). Planda ayrıca Bakırçay havzasında su kirliliğine neden olan yerlerde atık su arıtma tesisi yapılmasının zorunlu olduğu, bu tesislerin kısa sürede tamamlanması gerektiği belirtilmiştir. Kirliliğe neden olduğu belirtilen yerlerden birisi de Soma Termik Santralidir (Plan Açıklama Raporu, s.83).

EPDK'nın verilerine göre planlama alanında üçü İzmir, üçü Manisa'da olmak üzere toplam altı adet termik santral projesi vardır. İzmir Kınık'ta ön lisansı alınmış olan proje aşamasında bir termik santral; İzmir Aliağa'da ise biri 04.06.2009 Tarihinde 49 yıllığına lisans almış ve işletme aşamasında olan, diğeri değerlendirme aşamasında olan iki termik santral bulunmaktadır. Manisa Soma İlçesinde ise 13.03.2003 ve 17.06.2015 tarihlerinde lisans almış ve işletme aşamasında iki; 12.12.2013 tarihinde 36 yıllığına ön lisans almış ve proje aşamasında olan bir termik santral bulunmaktadır.

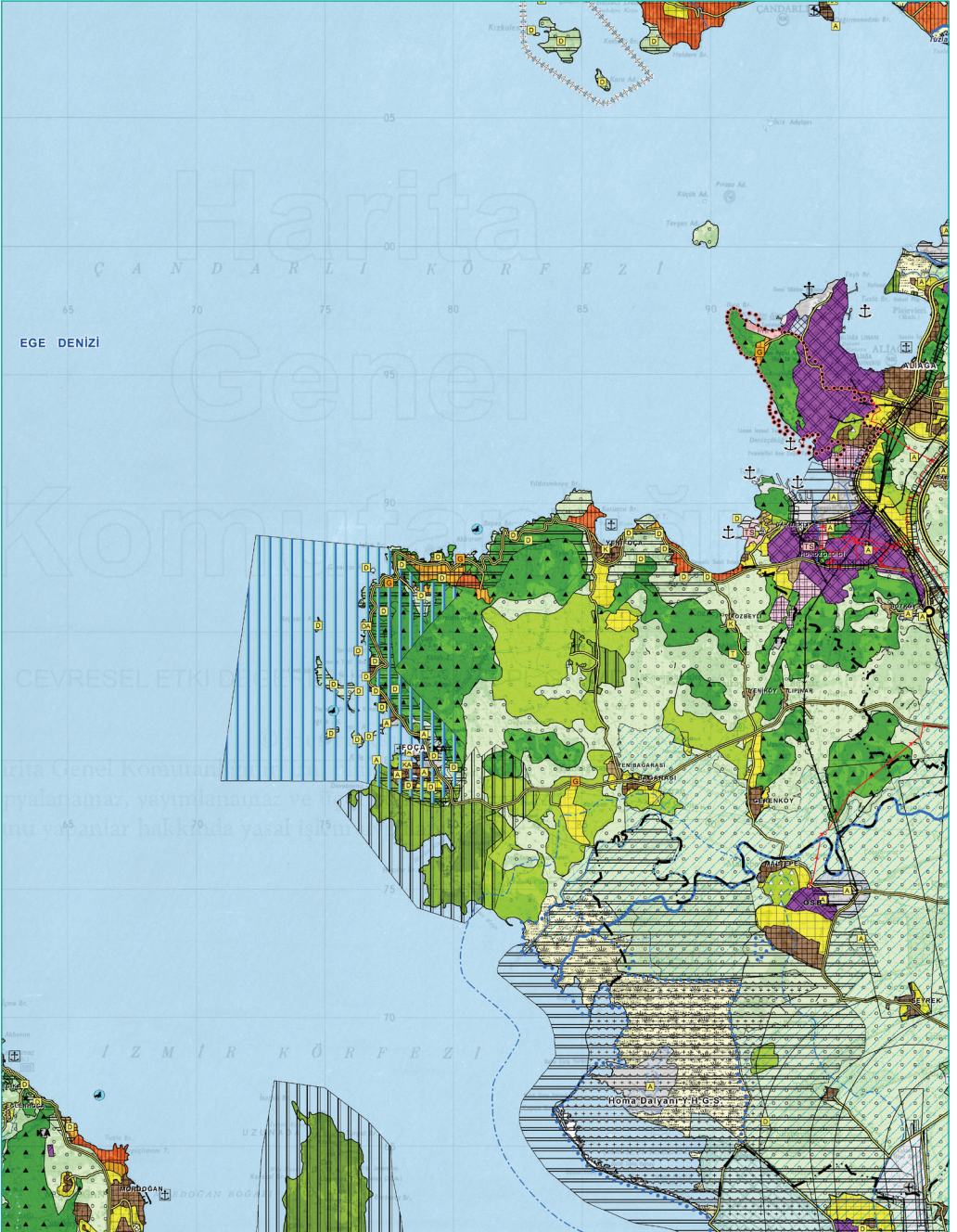
Plan paftalarında yer alan enerji gösterimleri ise şöyledir: Soma bölgesinde bir termik santral alanı gösterilmiştir. İzmir Aliağa'da iki termik santral gösterimi varken bir de Enerji Yatırım Bölgesi yer almaktadır. İzmir Kınık'ta ön lisans alan santral ise planda görünmemektedir.

Soma Termik Santral bölgesi Pafta No: J19

Aliğa Bölgesi Pafta no: K17

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.74. Enerji üretim alanları: enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulmuş/kurulacak olan enerji üretim tesislerinin yer alabileceği alanlardır.

4.75. Enerji kaynak alanları: elektrik enerjisi üretmeye müsait, yenilenebilir enerji kaynaklarının yer alabileceği alanlardır.

8.9. Teknolojik sera bölgesi: Bu alanlarda, beton temel, çelik çatılı vb. nitelikli seralar yapılabilir. Seralar inşaat alanına dahil değildir. Sera faaliyetlerinin gerektirdiği idari, depo, sosyal vb. gibi tesisler için yapılanma koşulları: Maks. bina yüksekliği=4,50 m. (1 kat) maks. emsal= 0,05'dir.

8.2.11.5. Bu planda önerilen teknolojik sera bölgelerinde öncelikle termal enerjiden yararlanacak tesisler desteklenecek ve bu tesislerin yapımına öncelik tanınacaktır.

8.18.7.3. Bu planda **termik santral** olarak gösterilen alanlarda; katı, sıvı ve gaz halindeki yakıtlar (kömür, doğalgaz, jeotermal, Lng) ile elektrik enerjisi üreten tesisler yer alabilir. Bu planın onayından önce onaylanmış olan alt ölçekli imar planları geçerlidir. Bu alanlarda ilave yapılaşma ve yenilemelerde bu planın ilke ve kararlarına aykırı olmayacak biçimde yapılaşma kararlarının üretilmesi zorunludur.

7.26. Bu plan kapsamındaki alanlarda, ihtiyaç olması halinde güvenlik, sağlık, eğitim, bölge parkı/büyük kentsel yeşil alanlar v.b. gibi sosyal donatı alanları; kent veya bölge/havza bütününe yönelik her türlü atık bertaraf tesisleri ve bunlarla entegre geri kazanım tesisleri, arıtma tesisleri, belediye hizmet alanı, mezbaha, karayolu, demiryolu, havaalanı, baraj, enerji iletimi, yenilenebilir enerji üretim ve doğalgaz depolama gibi teknik altyapı alanları, organize sanayi bölgeleri, endüstri bölgeleri ve serbest bölgeler, yapılabilir. Bu kullanımlara ilişkin imar planları, ÇED yönetmeliği kapsamında kalanlar için çevresel etki değerlendirmesi olumlu veya çevresel etki değerlendirmesi gerekli değildir kararının bulunması; ÇED yönetmeliği kapsamı dışında olanlar için ise, ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşü olması kaydı ile bu planda değişikliğe gerek olmaksızın, kurum ve kuruluşların görüşlerine uyularak ilgili idaresince hazırlanır ve onaylanır. onaylanan planlar sayısal ortamda veri tabanına işlenmek üzere bakanlığa gönderilir. söz konusu tesisler/tesis alanları amacı dışında kullanılamaz.

8.18.7.1. Yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş, jeotermal, hidroelektrik) üretim alanlarında, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve enerji piyasası düzenleme ve denetleme kurulunca verilecek lisans kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın uygun görüşünün alınması koşuluyla, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı değişikliğine gerek kalmaksızın, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan nazım ve uygulama imar planları, ilgili idaresince onaylanır ve planlar bilgi için bakanlığa gönderilir.

2.7. Mersin-Adana Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

16.09.2013 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2025'dir. Hedef yılındaki nüfusunun ise 6.877.690 ile 8.958.790 kişi arasında olacağı kabul edilmiştir. Bu da mevcut nüfusun iki katından fazlasına denk gelmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2012	2025
Mersin	1.682.848	3.341.190- 4.471.290
Adana	2.125.635	3.536.500- 4.487.500

Tablo8. Mersin-Adana ÇDP Nüfus Kabulleri

Bölgesel rekabetçiliğe dayalı olarak geliştirildiği belirtilen planın temel hedefi, bölgenin kapasitesinin geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılmasıdır. Bu ana hedefe bağlı olarak koruma kullanma dengesinin sağlanması plan yaklaşımı içerisinde yer alsa da, korumadan çok kalkınmanın ön planda olduğu bir yaklaşımın kabul edildiği görülmektedir.

Planda Mersin İlinin hizmetler ve sanayi sektörünün geliyeceği ve tarımsal sanayinin destekleneceği bir il olması hedeflenmiştir. Adana İlinin ise sanayi sektörünün gelişme eğiliminin devam edeceği ve ticaret sektörünün geliyeceği bir il olması hedeflenmektedir. Tarımsal sanayi bu ilde de önemli bir üretim alanı olacaktır. Adana Hacı Sabancı OSB'nin Türkiye'nin en büyük OSB'lerinden birisi olduğu belirtilmektedir. Adana Ceyhan İlçesi, enerji yatırımları açısından planda belirlenen en önemli bölgedir.

ENERJİ POLİTİKALARI

Mersin-Adana bölgesi enerji yatırımları açısından en yoğun bölgelerden birisidir. EP-DK'nın verilerine göre bölgede üretim ya da proje aşamasında olan toplam 13 termik santral projesi bulunmaktadır. Akkuyu Nükleer Enerji Santral projesi de bu bölgededir. Enerji sektörünün bu bölgeye olan yatırım eğilimi ÇDP'de de görülmektedir. Planda, Yumurtalık-Ceyhan bölgesi, ülkenin enerji üssünü oluşturmak üzere enerji koridoru olarak planlanmıştır. Bu alanda enerji depolama alanları, termik santraller ve enerji ihtisas bölgelerinin yer alacağı belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.53). Bunların yanı sıra planda Akkuyu Nükleer Enerji Santrali, Mut İlçesi'nin Sertavul Mevkii'nde rüzgar enerjisi santrali ve termik santraller ile ilgili kararlar da yer almaktadır. Enerji yoğun plan kararlarına rağmen enerji ihtiyacı, enerji talebi ya da enerji potansiyeline ilişkin bir

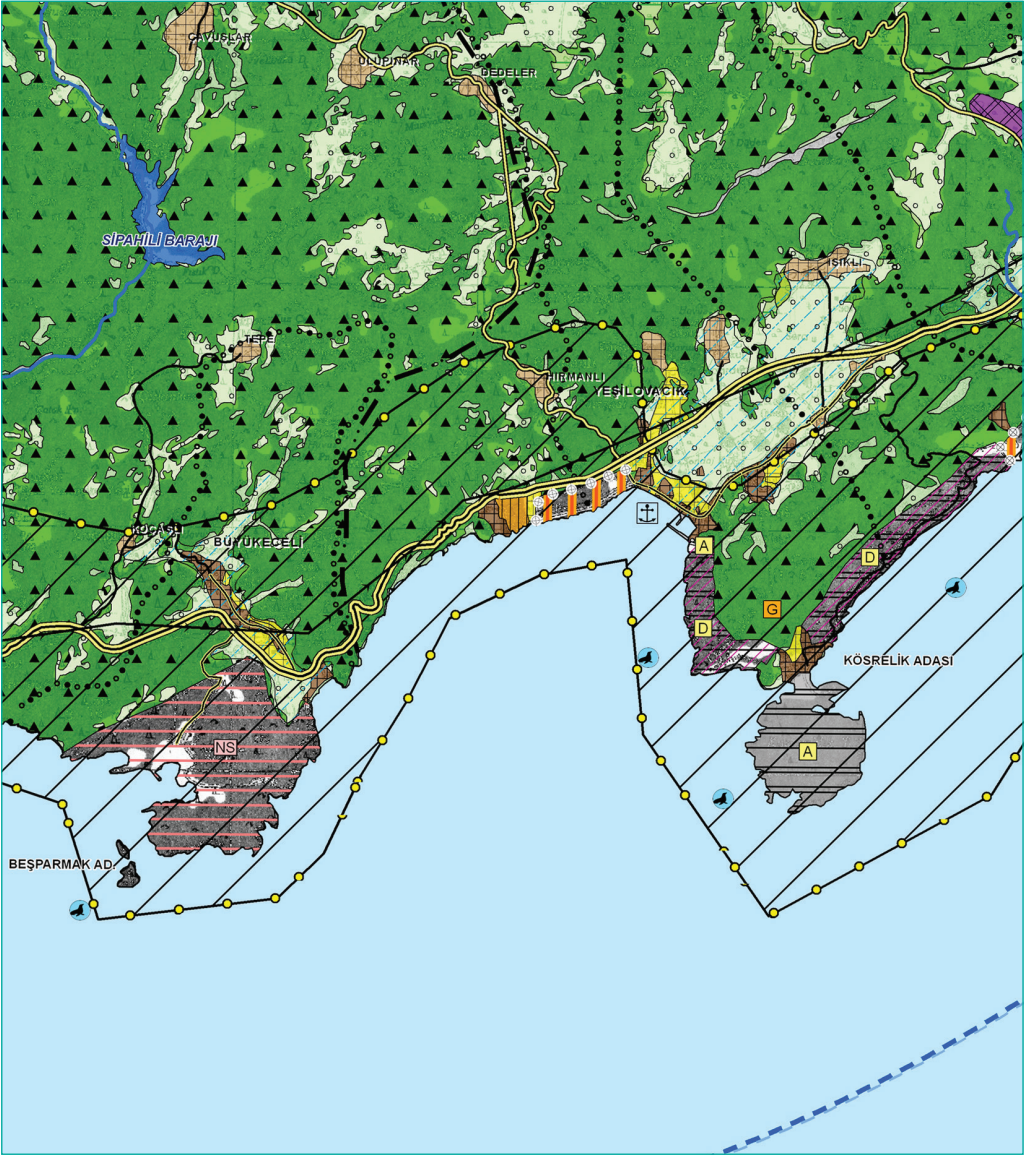

değerlendirme yer almamaktadır. Bu bölgenin enerji üssü olarak seçilmesinin nedenleri belirsizdir. Bu kararın nasıl bir sonuç getireceğine ilişkin ise yalnızca istihdam potansiyeli nedeniyle göç alacağı varsayılmıştır ve hedef yılı nüfus kabulleri doğrultusunda yerleşmelerde ne kadar gelişme alanına ihtiyaç olduğu belirlenmiştir.

Planda yer alan enerji üretim alanlarından birisi Akkuyu Nükleer Enerji santralidir. Mersin İli Gülnar İlçesi, Büyükeceli Beldesinde yer alan nükleer santralle ilgili planda yer alan düzenleme şu şekildedir: “T.C. Hükümeti ile Rusya Federasyonu arasında 12.05.2010 imzalanan ve TBMM’de 15.07.2010 tarihinde onaylanarak 06.10.2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan “Akkuyu Sahasında Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliği Anlaşması”na konu olan Büyükeceli Beldesine bağlı Akkuyu’da “Nükleer Güç Santrali” alanı tanımlanmıştır.” (Plan Açıklama Raporu, s.21 ve 53).

Bu santralle ilgili planda başka bir bilgiye yer verilmemiş, santralin kapasitesi, ne miktarda ve ne süreliğine enerji üreteceği, kaç kişi çalıştıracağı, bölgeye ekonomik, sosyal ve ekolojik açıdan nasıl bir etkisi olacağı gibi konularda hiçbir bulgu sunulmamıştır. Üstelik santral bölgesi, ‘Gülnar Önemli Doğal Alanı’ ve ‘Akdeniz Foku Yaşam Alanı’ içerisinde kalmaktadır. Akdeniz foku yaşam alanları planda: “nesli hızla tükenmekte olan ve Dünya Koruma Birliği (IUCN) tarafından nesli tehlikede olan türler listesine dahil edilen “Akdeniz Fokları”nın yaşam alanları” olarak tanımlanmaktadır (Plan Hükümleri 4.5.1). Önemli Doğal Alanlar ise; “Canlı türlerinin sağlıklı topluluklar oluşturmaları ve yaşam döngülerini devam ettirmeleri için gerekli tüm coğrafyaların, doğal özelliklerinin bozulmadan saklanması ilkesi doğrultusunda, doğadaki canlı türlerinin nesillerini sürdürebilmeleri için özel önem taşıyan, korunması gerekli coğrafyalardır. Bu kavram, canlı türleri ve doğal kaynaklarla birlikte yeryüzünün en özel doğal alanlarının korunmasını amaçlamaktadır.” şeklinde tanımlanmıştır (Plan Hükümleri 4.49). Bu alanlarda uluslararası mevzuat çerçevesinde koruma kararları üretileceği belirtilmektedir (Plan Hükümleri: 8.24; 8.22).

Santralin planlandığı Gülnar İlçesinin tarım ve turizm sektörlerinde gelişmesi hedeflenmiştir. Turizm potansiyelinin geliştirilmesi planlanan ilçenin günübirlik turizm yanı sıra eko-turizm kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Santralin yer alacağı belde olan Büyükeceli Beldesinin de tarım ve turizm sektöründe gelişmesi hedeflenmiştir. Beldenin bir kısmı aynı zamanda “Ortaburun Turizm Merkezi” içerisinde yer almaktadır (Plan Açıklama Raporu, s.21). Planda, geliştirilmesi düşünülen tarım ve turizm sektörlerinin nükleer santralle nasıl bir uyumu/uyumsuzluğu olacağı değerlendirilmemiştir.

Akkuyu Nükleer Enerji Santrali, Pafta No P31

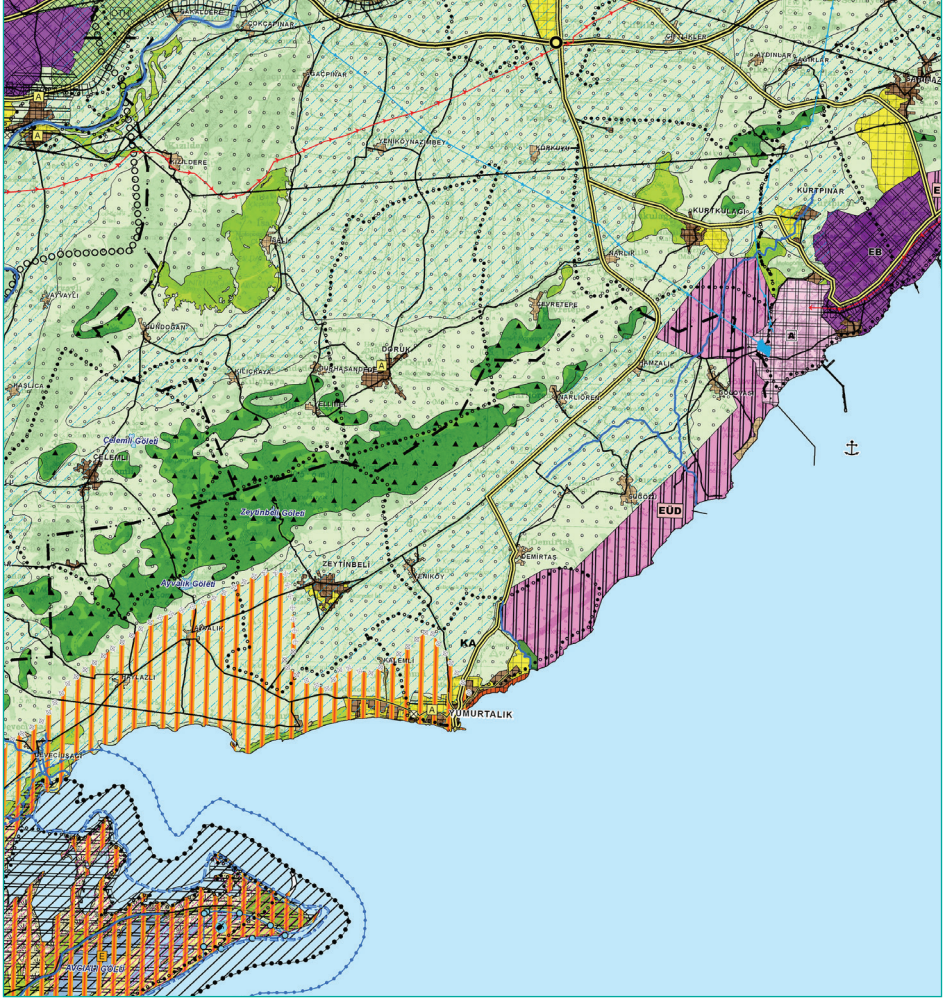
YUMURTALIK-CEYHAN BÖLGESİ, ENERJİ KORİDORU VE TERMİK SANTRALLER

Yumurtalık-Ceyhan Bölgesi, ülkenin enerji üssünü oluşturmak üzere enerji koridoru olarak planlanmıştır. Plan lejantında “Enerji Üretim ve Depolama Alanı” (EÜD) ve “Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi” (EB) olarak tanımlanan alanlar bu enerji koridorunu oluşturan bölgelerdir. Ceyhan ilçesinde yer alan Kurtkulağı Beldesi, Kurtpınarı Beldesi, Sarımazı Beldesi ve Yumurtalık İlçesi bu kapsamda enerji üretim alanlarının yer aldığı yerleşimlerdir. Kurtkulağı, Kurtpınarı ve Sarımazı EÜD ve Ceyhan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesinin, deniz kıyısında ve sulu tarım arazileri ile çevrili bir bölgede planlandığı dikkat çekmektedir. Bölgede planlanan enerji ve sanayi yatırımlarının hayata geçirilmesi ile bu yerleşimlerde nüfus artışı yaşanacağı düşünülmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.34-36, 42).

Enerji Üretim ve Depolama Alanlarının plan hükümlerindeki tanımı şöyledir: “Petrol ve doğalgaz (LPG, LNG, petrol ve petrol türevleri) depolamak ve petrol, doğalgaz ve kömürden enerji üretmek amacıyla ayrılmış ve içerisinde benzer sanayi kullanımlarının da yer alabileceği alanlardır” (Plan Hükümleri 4.31). Enerji İhtisas Endüstri Bölgeleri için ayrı bir gösterim kullanılmış fakat plan hükümlerinde bu alanlarla ilgili bir açıklama yapılmamıştır. Yalnızca Enerji Üretim ve Depolama Alanları içerisinde Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi gibi enerji amaçlı tesislerin bulunacağı belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.53).

EPDK'nın verilerine göre, planlama alanı içerisinde EPDK'ya lisans başvurusu yapmış olan termik santral projelerinin 10 tanesi Yumurtalık İlçesinde, bir tanesi Ceyhan İlçesinde yer almaktadır. Tüm santrallerin işletmeye açılması durumunda Ceyhan-Yumurtalık bölgesinde 11 termik santral olacağı düşünüldüğünde bu santrallerin bölgedeki turizm ve tarım faaliyetlerine etkisinin irdelenmesi beklenmektedir. Ancak plan hükümlerinde bu konuda yalnızca bir madde yer almaktadır: “kurulmuş/kurulacak tesislerde, ilgili mevzuat çerçevesinde çevresel tüm önlemlerin alınması zorunludur.” (Plan Hükümleri 8.10.2). Bu önlemlerin ne olabileceğine/olması gerektiğine ilişkin ise herhangi bir açıklama bulunmamaktadır.

Kurtkulağı, Kurtpınarı, Sarımaz, Yumurtalık yerleşmelerindeki EÜD ve EB alanları, Pafta no: O35

Büyük enerji yatırımı bölgelerinin dışında, linyit kaynakları açısından önemli bir konumda yer alması gerekmesiyle Adana Tufanbeyli İlçesinde termik santral önerilmiştir. Tufanbeyli, tarım ve hayvancılık sektörünün yanı sıra enerji üretiminin de gelişeceği bir yerleşim olarak planlanmıştır (Plan Açıklama Raporu, s.42). EPDK'nın verilerine göre bu bölgede yatırım aşamasında olan termik santral, 10.04.2004 tarihinde 30 yıl için üretim

lisansı almıştır ve yerli linyitle çalışacaktır. Aynı verilere göre, termik santrallerden bir tanesi de Mersin Silifke ilçesindedir. Planda bu bölgede herhangi bir termik santral gösterimi yer almamaktadır.

Plan, ihtiyaç halinde Yenilenebilir Enerji Üretim Alanlarının (rüzgar, güneş, jeotermal, HES) gerekli kurum görüşleri ve izinleri alındıktan sonra bu planda değişikliğe gerek kalmaksızın alt ölçekli planlarla yapılabileceğini belirtmektedir (Plan Hükümleri 8.10). Plandaki Enerji Üretim ve Depolama Alanlarına ilişkin olarak ise, ölçek itibarıyla bu alanların gösterimlerinin şematik olduğu, ÇDP kararlarına uygun olarak hazırlanacak alt ölçekli planlarda ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri ile doğal, yapay ve yasal eşikler doğrultusunda sınır tanımlarının yapılacağı belirtilmiştir. Alt ölçekli planların onay mercii de Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak belirtilmiştir (Plan Hükümleri 8.11.1).

Planda enerji kaynaklarının korunmasına ilişkin plan hüküm maddeleri de yer almaktadır. (Plan Hükümleri: 5.1.15; 5.2.4; 5.3.8; 7.31;)

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.30. Enerji Üretim Alanları: Enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında enerji üretim tesislerinin yer aldığı alanlardır.

4.31. Enerji Üretim ve Depolama Alanları: Petrol ve doğalgaz (LPG, LNG, petrol ve petrol türevleri) depolamak ve petrol, doğalgaz ve kömürden enerji üretmek amacıyla ayrılmış ve içerisinde benzer sanayi kullanımlarının da yer alabileceği alanlardır.

4.33. Enerji Kaynak Alanları: Elektrik enerjisi üretmeye müsait, yenilenebilir enerji kaynaklarının yer aldığı alanlardır.

4.1.2.13. Nükleer Güç Santrali: T.C. Hükümeti ile Rusya Federasyonu arasında 12.05.2010 imzalanan ve TBMM'de 15.07.2010 tarihinde onaylanarak 06.10.2010 tarih ve 27721 sayılı Resmi Gazetede yayımlanmış olan “ Akkuyu Sahasında Nükleer Güç Santralinin Tesisine ve İşletimine Dair İşbirliği Anlaşması”na konu olan Büyükeceli Beldesine bağlı Akkuyu’ da “Nükleer Güç Santrali” alanı tanımlanmıştır.” (Plan Açıklama Raporu s.53)

8.11.1. Bu planda “**enerji üretim ve depolama alanı**” kararı getirilen arazi kullanım kararlarına ait sınırlar ölçeğin gerektirdiği üzere, makroformu gösterecek şekilde şematik olup bu plan üzerinden ölçü alınamaz, yer tespiti yapılamaz. Bu alanların sınırları, arazi kullanım kararlarının bölge bütününde uyumlandırılması ve sağlıklı işleyişi bakımından, ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri ile doğal, yapay ve yasal eşikler doğrultusunda hazırlanacak olan imar planları, çevre ve şehircilik bakanlığınca belirlenecek olan etaplar halinde, alanın bütününe yönelik olarak değerlendirilmek suretiyle yapılır. Bu alanlara

hizmet verecek kıyı yapılarına (liman, iskele vb.) ait planlama çalışmaları, imar planları ile bütüncül değerlendirilerek yürütülecektir. Bölgeye hizmet edecek kıyı yapıları, tesis bazı değil toplu halde ilişkilendirilmiş şekilde çözülecektir. Bu planda “enerji ve depolama alanı” kullanım kararı getirilmiş alanlarda çevresel etki değerlendirmesi, bakanlıkça belirlenen etaplarda kümülatif olarak yapılacaktır. Çevre düzeni planı kararlarına uygun imar planları çevre ve şehircilik bakanlığınca onaylanmadan uygulamaya geçilemez.

2.8.Zonguldak-Bartın-Karabük Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

12.05.2009 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2025’dir. Hedef yılı nüfusu ise 1.627.000 kişi olarak kabul edilmiştir. Bu da yaklaşık %60’lık bir artışa denk gelmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2000	2025
Zonguldak	615.599	903.000
Bartın	184.178	344.000
Karabük	225.102	380.000

Tablo9. Zonguldak-Bartın-Karabük ÇDP Nüfus Kabulleri

Planlama bölgesi, Ankara ve İstanbul’a olan yakınlığı ve maden potansiyeli nedeniyle sanayide gelişmiş bir bölge olarak ele alınmıştır. Son 15 yılda kömür üretimindeki azalmaya bağlı olarak ekonomik gerileme yaşanmakta olduğu ve bölgenin göç vermekte olduğu belirtilmektedir. Madencilik özellikle Zonguldak ilinde öncü ekonomik sektör olarak belirlenmiştir. Madencilik konusunda, TTK’nın hedef ve öngörülerinin benimsendiği, planın bu hedefler için mekansal yönlendirmeler yapacağı belirtilmektedir. Bölgede ağırlıklı olan taş kömürüne dayalı maden sektörünün çağdaş ve modern işletmecilik yöntemleriyle verimli hale getirilmesi, istihdamın artırılması ve sektörün geliştirilmesi hedeflenmiştir. Planın ekonomik hedefleri arasında, mevcut ağır sanayinin modernizasyonu, ağır ve orta ölçekli sanayinin geliştirilmesi yer almaktadır. Sanayi gelişiminin organize sanayi alanlarında gerçekleşmesi ve tarım alanları, orman alanları, sulama alanları, ekolojik açıdan hassas alanlar gibi korunması gereken alanlardan kaçınılması ilkesi benimsenmiştir.

Plan sürdürülebilirlik kavramı üzerine kurgulanmış, sonuç olarak kalkınma hedefinin bir kenara bırakılmadığı ve korumanın ancak kalkınmayı engellemediği ölçüde ge-

çerli olabildiği öngörüsüne dayalı bir plan ortaya çıkmıştır.

Plan, incelediğimiz ÇDP'ler arasında küresel ısınmadan bahseden tek plandır. Küresel ısınmanın önlenmesi adına bu planda su kaynaklarının, tarım alanlarının korunması hedeflerinin yer aldığı belirtilmektedir. Küresel ısınmanın önlenmesinin önemle vurgulanmasına rağmen yeni termik santrallerin kurulması konusunda bir kısıtlama getirmemiş, ileri teknolojinin kullanılması ile karbon salınımının azaltılacağı savunulmuştur.

Benzer biçimde, bölgedeki Yenice ormanlarının ekolojik önemi vurgulanmış; “*Yenice Ormanlarında tropik bölgeler dışında, dünyada pek az ormanda görülecek kadar çok sayıda ağaç, ağaççık, bitki ve yaban hayvanı(nın) bir arada yaşamakta*” olduğu belirtilmiş ve bu bölgeye doğal çevre koruma statüsü kazandırılması önerilmiş; fakat bir yandan da bu ormanların kaynak değerlerinin kullanılması için bölgede kozmetik, ilaç ve orman ürünleri sanayinin geliştirilmesi, öneriler arasında yer almıştır. Orman dışı alanların ise enerji ormanı olarak belirlenmesine ilişkin bir karar alınmıştır (Plan Açıklama Raporu, s.95 ve 112).

Planda Türkiye'nin tükettiği elektrik enerjisinin %57,3'ünün kirli ve tükenbilir enerji kaynaklarından elde edildiği belirtilmekte, gelecekte kullanılacak enerjinin ucuz, temiz, yenilenebilir ve yerli kaynaklara dayalı olması gerektiği vurgulanmaktadır. Plan, yenilenebilir enerji kaynakları olarak tarif ettiği hidroelektrik, rüzgâr ve güneş enerjisinin kullanılmasını bir hedef olarak belirlemiştir. Rüzgar ve güneş enerjisinin yanı sıra bölgenin su potansiyeli dolayısıyla hidroelektrik kaynaklardan yararlanılmasının da özendirileceği belirtilmiştir. Kirletici enerji üretiminin ise doğal çevre içinde yer alması hedefi benimsenmiştir (Plan Açıklama Raporu, s. 12).

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılması aynı zamanda dışa bağımlılığı azaltacak bir strateji olarak sunulmaktadır. Planda, Mavi Akım Projesi kapsamında Rusya'dan Samsun'a geçen doğalgaz boru hattının Batı Karadeniz'e gelmesiyle bölgedeki kömür üretiminin gerileyeceği fakat enerjide dışa bağımlılık oranının yükseleceği ve bunun azaltılması için yenilenebilir enerji yatırımlarının artırılması gerektiği vurgulanmaktadır (Plan Açıklama Raporu, s.121-122).

Planda mevcut ve proje halindeki HES projelerinin kabul edilmiş olduğu, bunların toplamda 102 MW Kurulu güce ve 441,21 GWh yıllık enerji üretimine sahip olacağı belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.123). Bu HES Projeleri şunlardır: Filyos-Aktaş, Filyos-Suçatı, Filyos-Tefen, Bartın-Arıt, Ereğli-Kızılcapınar, Zonguldak Filyos Çayı ve Bartın Kirazlıköprü.

Planlama alanının belli bölgelerinin farklı enerji türlerinde yoğunlaşması düşünülmüş, buna göre Bartın-Amasra-Kurucuşile kıyı bandı rüzgar enerjisi üretimi için önerilen bölge olmuştur (Plan Araştırma Raporu, s.121). Planda ayrıca biokütle enerji üretimi de önemsenmiş, bu doğrultuda biokütle ve biyogaz üretimine yönelik tarımsal üretimin geliştirilmesi önerilmiştir. Bu sayede istihdam sağlanacağı, yoksulluğun ve kentlere göçün önleneceği düşünülmüştür (Plan Araştırma Raporu, s.93).

Diğer planlarda olduğu gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının korunmasına ilişkin bu planda da plan hükümleri yer almaktadır (Plan Hükümleri: IV.1.2.1; IV.1.3.8).

Plan, ihtiyaç oluşması halinde yeni yenilenebilir enerji üretimi alanlarının ilgili kurum görüşleri ve izinler alınarak alt ölçekli planlarla yapılabileceğini belirtmektedir. Bu açıdan enerji üretim alanları konusundaki yer seçimi kararlarını alt ölçekli planlara bırakmıştır (Plan Hükümleri V.36).

TERMİK SANTRALLER

Zonguldak-Bartın-Karabük Bölgesi, kömür ve madencilığe bağlı olarak çok sayıda termik santral olan bir bölgedir. Plana göre bölgede yer alan termik santraller: TEAŞ Çatalağzı Termik Santrali ile Çaycuma Elektrik ve kendi kullandıkları elektriği üreten Karabük'teki 3 firmadır. Çatalağzı Termik Santrali (ÇATES) Marmara Bölgesine enerji nakledilen termik santrallerden birisidir.

EPDK'nın verilerine göre ise bölgede 5 termik santral projesi vardır. Bunlardan ikisi işletme halinde olan Çatalağzı Termik Santralleridir. Diğer santraller ise Bartın Amasra'da biri lisans başvurusu değerlendirme aşamasında, biri lisans almış proje aşamasında olmak üzere iki, Zonguldak Ereğli'de ise proje aşamasında olan bir termik santral projesidir.

Plan ilkeleri açısından yenilenebilir enerjinin destekleneceği belirtilmiş, fakat planda kirletici özelliği yüksek olsa da kömürden enerji üretimini destekler kararlar alınmıştır. Rusya'dan doğalgaz getirilmesini sağlayan Mavi Akım Projesi ile doğalgazdan enerji üretimi ön plana çıksa da, kömürün rezerv ve fiyat avantajları nedeniyle tercih edilebileceği belirtilmektedir. Bu üretim türünün kirleticiliğinin azaltılmasının yeni yakma teknolojileri ile sağlanabileceği düşünülmüştür. Sonuç olarak kirletici olmasına karşın yerli ve ucuz olması nedeniyle termik santrallerin gelişmesi desteklenmiş, kirleticiliğinin düşürülmesi için yeni yakma tekniklerinin kullanılması önerilmiştir. Yeni teknolojinin geliştirilerek kullanılması ve çevreyi koruyacak önlemlerin alınmasını plan, kamu kurumlarının ve özel sektörün işbirliği içinde sağlaması gerektiğini belirterek bu konuda Havza Yönetim Birimi, Ekonomik Kalkınma Ajansı (EKA), Valilikler ile ağır sanayi ve enerji sektörlerine görev vermiştir (Plan Hükümleri VI. 27.1.1, s.48).

Planın termik santrallerle ilgili verdiği kararlardan birisi de Çatalağzı B Termik Santralinin taşımacılık ihtiyaçları için kullanmakta olduğu Zonguldak-Çatalağzı karayolu güzergâhının ağır vasıta taşımacılığına kapatılması ve bu tür taşımının demiryolu ile yapılmasıdır (Plan Açıklama Raporu, s.127).

Planda, yeni termik santrallerin çevre, ekoloji ve turizm açısından hassas olmayan alanlara yönlendirilmesi gerekliliği belirtilmektedir. Planda Filyos Yatırım Havzası ağır sanayi ile birlikte termik santrallerin gelişebileceği alan olarak belirlenmiş fakat kesin bir sınır koyulmamış, termik santrallerin bu bölgede kurulması mümkün olmaz ise öncelikle turizm potansiyeli olan alanlar ve milli park, tabiat parkı, yaban hayatı koruma/geliştirme alanı, özel kanunlarla korunan alanlar, sulak alanlar, içme ve kullanma suyu kaynaklarının etkilenebileceği alanların seçilmesi önerilmiştir (Plan Hükümleri V.31). Bu doğrultuda, termik santral yatırımcılarının bu plan kapsamında alternatifli yer seçimi önerileri geliştirmeleri gerektiği, Bakanlığa iletilen tekliflerin bu planın sosyal, ekonomik ve mekansal hedefleri doğrultusunda değerlendirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Buna göre termik santraller ya planda termik santral lejandı ile gösterilen alanlar ya da ağır sanayinin yerleşebileceği alanlardır. Termik santrallerin yer seçebileceği alan olarak belirlenen Filyos Yatırım Havzasında, Bölgesel Çalışma Alanı¹³, Serbest Bölge, OSB ve sanayi alanları yer almaktadır. Bölgenin en önemli su kaynaklarından birisi olan Filyos Çayı (Yenice Irmağı) boyunca uzanan bu alanlarda termik santralden kozmetik sanayisine, çok sayıda kirletici kullanımın önerilmiş olması su kirliliğine yol açacak son derece tehlikeli kararlardır. Ayrıca plan bu noktada kendisiyle çalışmakta, ekolojik olarak hassas bölgelere yoğun bir kullanım önermektedir.

Planda kömürlü termik santrallerin yanı sıra bölgede bulunan kömürün metan gazı açısından zengin olduğu, bunun önemli bir enerji kaynağı olarak kullanılabileceği, bu konuda araştırmaların devam etmesinin desteklendiği belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.121-122).

Planda termik santral lejandı ile sadece Çatalağzı Termik Santrali'nin gösterimi yapılmış, plan açıklama raporunda bahsedilen diğer termik santraller sanayi alanları içerisinde kalmıştır.¹⁴ Filyos Yatırım Havzası termik santrallerin de yapılabileceği ağır sanayi alanı olarak belirlenmiştir. Burada yer seçim olanağının bulunmadığı durumlarda izlenecek yol ise aşağıda aktarılan V.31 no'lu plan notunda belirlenmiştir.¹⁵

13 08.11.2016 tarihinde askıya çıkan plan değişikliğine göre 01.06.2015 tarih ve 29373 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulu kararı doğrultusunda bu alan Endüstri Bölgesi ilan edildiğinden lejandı Endüstri Bölgesi olarak değiştirilmiştir.

14 08.11.2016 tarihinde askıya çıkan plan değişikliğine göre Amasra Tarlaağzı'nda Hema Termik Santrali Projesi ve Hema Limanı Projesi plana işlenmiştir. Plan değişikliğinin gerekçe raporunda bu projelerin ÇED olumlu kararı alınmış olması nedeniyle plana işlendiği ifade edilmekteyse de ÇED değerlendirmesinin bu plana göre yapılması ve dolayısıyla plana aykırı olduğu için reddedilmesi gerekirdi. Zira plana göre termik santraller ya termik santral gösterimi yapılan yerlerde ya da ağır sanayinin yerleşebileceği alanlarda yapılabilir. Oysa planda orman alanı olarak gösterimi yapılan bölgenin termik santral alanı olarak değiştirildiğini görüyoruz.

15 Bu maddeden de anlaşılacağı üzere, termik santral yatırımcıları plan bütünlüğünü bozmayacak biçimde yer seçimi yapmak ve

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

V31: “Termik Santrallerde; yatırımcılar / yatırımcı kurumlar faaliyete ilişkin alternatifli yer seçimini bu plan kapsamında, bölgede yaratacağı sosyal, ekonomik ve mekansal değişimleri de göz önünde bulundurarak yapacaktır. Yatırımcılar / yatırımcı kurumlar yer seçimini ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerini alarak bu plan kapsamında değerlendirilmek üzere Bakanlığa iletir. Bu doğrultuda alt ölçekli plan ve çevresel etki değerlendirmesi çalışmaları birlikte yürütülür. Onaylanan planlar sayısal ortamda-koordinatlı olarak, veri tabanına işlenmek üzere, Bakanlığa gönderilir.” (22)

III.54. Enerji Üretim Alanları: Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu tarafından verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulmuş/kurulacak olan Enerji Üretim Tesislerinin yer aldığı alanlardır.

III.56. Enerji Kaynak Alanları: Elektrik enerjisi üretmeye müsait yenilenebilir enerji kaynaklarının bulunduğu alanlardır.

III.57. Yenilenebilir Enerji Kaynakları (YEK): Rüzgar, güneş, jeotermal, biyokütle, biyogaz, dalga, akıntı enerjisi ve gel-git ile kanal veya nehir tipi veya rezervuar alanı onbeş kilometrekarenin altında olan hidroelektrik üretim tesisi kurulmasına uygun elektrik enerjisi üretim kaynaklarını ifade eder.

V.36. Bu plan ile belirlenen planlama alt bölgeleri içinde veya dışında ihtiyaç olması halinde güvenlik, sağlık, eğitim v.b. sosyal donatı alanları, büyük kentsel yeşil alanlar, kent veya bölge/havza bütününe yönelik her türlü atık bertaraf tesisleri ve bunlarla entegre geri kazanım tesisleri, arıtma tesisleri, sosyal ve teknik alt yapı, karayolu, demiryolu, denizyolu, havaalanı, baraj, enerji iletimi ve yenilenebilir enerji üretimine ilişkin kullanımların alt ölçekli planları, bu planın koruma, gelişme ve planlama ilkeleri doğrultusunda, Bakanlığın uygun görüşü alınmak kaydıyla ilgili kurum ve kuruluşların görüşleri dikkate alınarak, ilgili idaresince bu planın ilke ve esasları çerçevesinde hazırlanır. Onaylanan planlar sayısal ortamda-koordinatlı olarak, veri tabanına işlenmek üzere, Bakanlığa gönderilir.” Söz konusu tesisler/tesis alanları amacı dışında kullanılamazlar.

VI.27. Enerji Üretim Alanları: Enerji üretimine ilişkin tesisler yapılmadan önce olası Çevresel Etkileri irdelenecek ve Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) süreci tamamlanacaktır. Bu kapsamda, kurum ve kuruluşların uygun görüşlerinin alınması ve mutabakatı zorunludur. Kurulmuş/kurulacak tesislerde, ilgili mevzuat çerçevesinde çevresel tüm önlemlerin alınması zorunludur.

bunu alternatifli olarak belirleyerek ilgili Bakanlığa bildirmeleri gerekmektedir. Bu durumda, termik santral yatırımcısı, bu planda öncelikle turizm, tarım, orman gibi ekonomilere ayrılmış alanların kullanım niteliğini değiştirecek, bozacak biçimde ve proje ölçeğinde yer seçimi de yapamayacaktır.

2.9. Balıkesir Çanakkale Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

20.08.2014 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2040'tır. Planın hedef yılı nüfusu ise 4.578.000 kişi olarak kabul edilmiştir. Her iki ilin nüfusunun da iki katından fazla artacağı öngörülmüştür.

Nüfus Kabulleri

	2012	2040
Balıkesir	1.160.731	3.282.000
Çanakkale	493.691	1.296.000

Tablo10. Balıkesir-Çanakkale ÇDP Nüfus Kabulleri

Planın temel hedefleri, Doğu Marmara Bölgesi'ndeki sanayi gelişiminin plan döneminde Balıkesir ve Çanakkale bölgesine doğru yayılacağı, bu nedenle bölgede sanayi sektörünün gelişeceği kabulü üzerine kurulmuştur. Sanayi sektörünün bölgede gelişmesine bağlı olarak planlama bölgesinin göç alacağı düşünülmüş, plan nüfus kabulleri ve bu nüfusun ihtiyaç duyacağı kullanım alanları buna göre planlanmıştır.

Planın mekansal stratejilerinden birisi planlama alanındaki bölgelerin farklı sektörlerde uzmanlaşmasını sağlamaktır. Güney Marmara Kalkınma Ajansının 2010- 2013 tarihleri için hazırladığı TR22 Güney Marmara Bölge Planının stratejik kararları kabul edilerek mekana yansıtılmıştır. Bu karara göre, Edremit bölgesi turizm sektörü, Çanakkale ve Balıkesir hizmetler sektörü ve Bandırma bölgesi ulaşım olanakları nedeniyle sanayi sektöründe uzmanlaşacaktır. Plan bu çerçevede beş gelişme aksı önermiştir:

- Bandırma-Edremit Eko-Agro ve Sağlık Turizmi Gelişim Aksı
- Balıkesir-Susurluk Tarımsal Sanayi Öncelikli Olmak Üzere Sanayi Gelişim Aksı
- Bandırma-Biga Sanayi Gelişim Aksı
- Biga-Lâpseki Tarımsal Sanayi Öncelikli Olmak Üzere Sınırlı Düzeyde Sanayi Gelişim Aksı
- Edremit Körfezi ve Güney Çanakkale Nitelikli Turizm ve Çeşitlendirilmiş Turizm Gelişim Aksı

Sanayi sektörünün Bandırma Bölgesinde yoğunlaştırılması kararının temelinde ulaşım ve çevresel koruma koşullarının etkili olduğu belirtilmektedir. Bu sayede ulaşım sorunlarının çözülebileceği ve bölgede yer alan statülü ya da statüsüz koruma alanlarının olumsuz etkilenmesinin önüne geçileceği düşünülmüştür. Bölgede mevcut bulunan sanayi tesislerinin ve yeni yatırımların bu toplulaştırma alanlarına yönlendirilmesi ve

münferit sanayi tesislerine izin verilmemesi bu konudaki stratejilerden birisidir (Plan Açıklama Raporu, s.29). Bandırma sanayi bölgesinde öncelikle yer alması düşünülen alt sektörler; lojistik, enerji, ulaşım, tarımsal sanayidir. Bölgede diğer sanayi alanlarına ve depolama alanlarına da yer verileceği belirtilmiş olsa da planın hedefinde bu sektörlerin geliştirilmesi vardır.

Sanayi tesislerinin yaratmış olduğu/olacağı kirliliğin önlenmesi adına plan bölgesinde kirletici etkisi düşük sanayi alt sektörlerinin desteklenmesi kararı yer almaktadır. Ayrıca sanayi sektöründe kullanılmak üzere yenilenebilir enerji üretiminin desteklenmesi de plan hedeflerinde yer almaktadır (Plan Açıklama Raporu, s.14).

Planın çevresel politikalar içerisinde gördüğü sorunlardan birisi de büyük ölçekli ulaşım, sanayi, enerji ve madencilik yatırımlarının doğal çevreye verdiği zararlardır. Büyük yatırımların habitatlar arası etkileşimi ve besin zincirindeki hassas dengeyi, doğal çevrenin mevcut altyapısını olumsuz etkilemekte olduğu belirtilmektedir. Buna rağmen planda Bandırma bölgesi gibi yoğun bir sanayi kullanımının önerildiğini ve yenilenebilir ve fosil yakıt kullanan enerji yatırımlarının önünün açıldığını görebiliyoruz (Plan Açıklama Raporu, s.45).

ENERJİ POLİTİKALARI

Planlama alanında mevcut olan hidroelektrik projelerinin (işletmede, kısmi işletmede ve proje halinde olanlar da dahil) bölgenin enerji tüketim ihtiyacını karşıladığı belirtilmektedir. Buna rağmen mevcut ve gelecekteki enerji ihtiyacı, talebi ve potansiyeline ilişkin net bir bilgi plan belgelerinde yer almamaktadır.

Planın enerji politikası, yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılmasına yöneliktir. Bu alandaki enerji yatırımlarının desteklenmesi ve bölgede var olan jeotermal enerjinin turizm ve tarım sektörlerinde kullanılması hedeflenmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.9). Yenilenebilir enerji üretimi, kirliliği önleyici ve azaltıcı etkileri olduğu kabulüyle desteklenmektedir. Rüzgar ve güneş enerjisi planda öncelikle destekleneceği belirtilen enerji türleridir. Bölgedeki makro ölçekli enerji yatırımlarının yanı sıra yerel ölçekte belirli bir ihtiyacı karşılanacağı enerji üretiminin de desteklenmesi gerektiği belirtilmiştir.

Planlama alanında mevcut bulunan ve yürürlükteki planlarda yer alan enerji üretim alanları plan kapsamında, kabul edilerek plana işlenmiştir. Planlama alanında, yenilenebilir enerji tesislerinin gerekli görüş ve izinler alındıktan sonra alt ölçekli planlarla yapılabileceği belirtilmektedir.

TERMİK SANTRALLER

Plan, fosil yakıt kullanan enerji üretim alanlarının yerleşim yerleri ve koruma alanlarına olumsuz etkilerinin önlenebileceği bölgelerde kurulabileceğini belirtmektedir. Mevcut durumda var olan üretim alanları ise kabul edilmiştir.

Planlama alanında işletmede olan termik santrallerden birisi Çan İlçesi'ndedir. Bu santralin sanayi faaliyetlerine ivme kazandıracak öngörüsüyle buna bağlı olarak yeni bir sanayi ve depolama alanı planlanmıştır. Üretimine devam etmesi hedeflenen termik santralle ilgili teknolojik atık yönetimi konusuna öncelik verilmesi gerektiği, bu sayede toprak, hava ve su kirliliğinin önüne geçilebileceği belirtilmektedir (Plan Açıklama Raporu, s.90). Termik santrallerin (Çan ve Biga ilçelerinde) hava kirliliğine yol açtığı belirtilse de plan kararlarında bu santrallerin teknolojilerini yenilemeleri dışında bir öneri yer almazken, var olan tesislerin üretime devam etmeleri konusunda bir çekince de görülmemiştir.

Plan yeni termik santrallerin yapılmasını engellemekle birlikte belli bir alanda sınırlamayı hedeflemiştir. Bu konuda Mahalli Çevre Kurulu kararları temel alınmıştır. Buna göre ithal kömür kullanan termik santraller, yalnızca Şevketiye Yerleşimi ile Çanakkale İl Sınırı arasındaki kıyı bölgesinde yer seçebilirler. Bu süreçte kurum ve kuruluşlardan gerekli izin ve görüşlerin alınması ve ÇED sürecine tabi olacakları belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.107).

Yerli kömür kullanan termik santraller için ise, her termik santralin kullanacağı yerli kömür rezervinin en az 40 milyon ton olması ve her rezervin yalnızca ilgili termik santral tarafından kullanılması halinde, planlama alanı bütününde yer seçebileceği, bu durumda ilgili kurumlardan görüş ve izinlerin alınması gerektiği belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s.107 ve Plan Hükümleri 8.10.5.2).

Mahalli Çevre Kurullarının enerji üretim ve depolama alanlarına ilişkin kararları genişletemeyeceği belirtilmektedir. Bu alanlar için yapılacak ÇED değerlendirmesinin kümülatif yapılması gerektiği, yani tek tek tesisler için değil bölgede yer alacak tüm tesisler için değerlendirme yapılması gerektiği de plan hükümlerinde yer almaktadır (Plan Hükümleri 8.10.5.5). Enerji üretim alanlarında yapılacak alt ölçekli planların bu planda değişikliğe gerek kalmaksızın ilgili kurumların görüş ve izinleri doğrultusunda yapılabileceği, ÇED sürecinin olumlu sonuçlanmasının zorunlu olduğu kararı verilmiştir (Plan Hükümleri 8.10.5.7).

EPDK'nın verilerine göre, planlama alanı içerisinde 2'si işletme aşamasında, biri kurulu gücünü yükseltmek üzere lisans yenileme aşamasında ve 7'si proje aşamasında olan toplam 10 termik santral projesi bulunmaktadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.60. Enerji Üretim Alanları: enerji piyasası düzenleme kurumundan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler çerçevesinde; petrol, doğalgaz, kömür ve yenilenebilir enerji kaynaklarından enerji üretmek amacıyla ayrılan ve bu üretim ile entegre tesislerin de yer alabileceği alanlardır.

4.61. Yenilenebilir Enerji Kaynakları: 4628 sayılı kanun ve 5346 sayılı kanun çerçevesinde tanımlanan (rüzgar, güneş, jeotermal, biyokütle, biyogaz, dalga, akıntı enerjisi ve gel-git ile hidroelektrik üretim tesisi) elektrik enerjisi üretim kaynaklarını ifade eder.

4.62. Enerji Kaynak Alanları: elektrik enerjisi üretmeye müsait, yenilenebilir enerji kaynaklarının yer alabileceği alanlardır.

8.10.5.2. Bölgede tesisleşmiş olanların haricinde, Çanakkale İl sınırı ile Şevketiye Yerleşimi arasındaki kıyı bandının dışında kalan planlama alanında, ithal kömüre dayalı termik santral kurulmasına izin verilmez. Planlama alanı bütününde yerli kömüre dayalı termik santral talepleri bakanlıkça değerlendirilebilir. Ancak bu değerlendirmenin yapılabilmesi için talebe konu her bir yerli kömür rezervinin ayrı ayrı 40 milyon ton olması, bu rezervin maden işleri genel müdürlüğüne belgelenmesi ve bu rezervin sadece talebe konu santral alanında kullanılması gerekmekte olup bu taleplerde enerji piyasası düzenleme kurumu tarafından lisans verilmiş olması ve ilgili kurum-kuruluş görüşlerinin alınması zorunludur.

Biga İlçesindeki Enerji Üretim Alanları Pafta no: H18

2.10. Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

16.11.2015 tarihinde onaylanan plan, 17.08.2016 tarihinde revize edilmiştir. Planın hedef yılı 2026'dır. Bu yıl için planın nüfus kabulü 4.366.000'dir. Buna göre alanın tamamında nüfusun yaklaşık %40 artması düşünülürken il bazında bu değerler %45 ile %25 arasında değişmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2000	2026
Ordu	888.000	1.330.000
Trabzon	975.000	1.398.000
Rize	366.000	488.000
Giresun	524.000	660.000
Gümüşhane	187.000	245.000
Artvin	192.000	245.000

Tablo11. Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin ÇDP Nüfus Kabulleri

Planda illerin temel gelişim sektörleri şöyle belirlenmiştir: Ordu ve Artvin illeri turizm, Trabzon hizmetler, Rize sanayi, Giresun ve Gümüşhane illeri tarım. Bu genel kabulün yanı sıra yerleşmelerin özelliklerine uygun olarak farklı sektörlerde geliştirilmeleri de hedeflenmiştir. Trabzon-Rize bölgesinin bilgi ve teknoloji geliştirme odaklı bir bölge olması, buna bağlı olarak yüksek katma değerli sanayinin, fuar ve kongre turizminin geliştirilmesi, tarım alanında yenilikçi tarım teknolojilerinin kullanılması, Trabzon'da sağlık sektörünün geliştirilerek uluslararası hizmet verebilecek bir sağlık merkezi olması hedeflenmiştir. Giresun ve Ordu bölgesinde fındığa yönelik tarım, sanayi ve finansal etkinliklerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Ordu ve Artvin kentleri bölgenin kültür ve turizm merkezleri olarak belirlenmiştir. Gümüşhane'nin ise organik tarımın ağırlıkta olduğu, tarımsal üretime yönelik hizmet sektörünün de gelişeceği bir bölge olması hedeflenmiştir.

Tarımın geliştirilmesi konusunda hayvancılık için organize üretim alanları planlanmıştır. Sanayi sektörüne ilişkin, orman ürünleri, hayvancılık ve tarımsal üretime dayalı sanayi alanları planlanmıştır.

Planın hedefleri arasında yer alan ekolojik sürdürülebilirlik başlığı altında ekolojik sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için öncelikle alternatif enerji kaynaklarının kullanılması yer almaktadır. Planda ayrıntılı olarak hesaplanmış atık miktarları ve içme suyu

projeksiyonları yer alırken, enerji konusunda ne mevcut duruma, ne de gelecekte oluşacak talep ve ihtiyaçlara ilişkin bilgi verilmiştir. Enerji alanında, Giresun–Ordu Katı Atık Yönetimi Projesi içerisinde çöp yakma yöntemiyle enerji üretimi kararı yer almaktadır. Projenin 200.000 kişiye hizmet edeceği hesaplanmıştır.

Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Bölgesi için hazırlanan ÇDP'ler birkaç sefer revizyona uğramıştır. Planın 24.06.2011 tarihli ve 16.11.2015 tarihli versiyonlarında yer alan bir plan notu enerji üretimi alanlarına ilişkin önemli bir düzenlemeyi içermektedir. Plan notuna göre, ihtiyaç olması halinde diğer başka fonksiyonlar yanı sıra, baraj ve enerji üretimine ilişkin imar planları, bu planın gelişme ve planlama ilkelerine, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerine uyulması, ÇED yönetmeliği kapsamında olumlu ya da ÇED gerekli değildir kararı alınmış olması durumunda, bu planda değişikliği gerek kalmaksızın yapılabilecektir¹⁶. Bu plan notu diğer bölgeler için hazırlanan birçok planda da yer almaktadır. 24.06.2011 onay tarihli ÇDP'ye TEMA'nın (Türkiye Erezyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı) planın iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açtığı dava sonucunda, 26.01.2014 tarihinde Danıştay Altıncı Daire tarafından planın bazı maddelerinin yürütmesi durdurulmuştur (Esas No: 2011/9150).

Davanın bilirkişi raporunda bu konuya ilişkin yer alan aşağıdaki görüş diğer planlardaki benzer hükümleri de ilgilendirdiğinden önemlidir.

“Çevre düzeni planları, bölge ya da havza bazında uzun erimli stratejik kararlar üreten ve söz konusu bölgenin uzun dönemli geleceğine ilişkin çerçeve çizen planlardır. Ancak planın yapıldığı dönemde öngörülmesi mümkün olmayan kimi gelişmeler zaman içinde ortaya çıkabilmektedir. Bu nedenle planların yapımından sonra ortaya çıkabilecek gelişmelere uyum gösterebilecek bir esnekliğe ve dinamizme sahip olmaları gereklidir. Ancak bu gereklilik, çevre düzeni planlarının her tür yatırım kararını ve farklı gelişmeyi mümkün kılabilceği şeklinde de yorumlanmamalıdır. Dolayısıyla çevre düzeni planlarının, hangi yatırım kararlarının plan ilke ve kararlarına uygun olarak planda değişiklik gerektirmeden yapılabileceği, hangilerinin ise planda değişiklik gerektirebileceği konusunda net bir çerçeve çizmesi gereklidir. Bazı yatırım kararları, çevre düzeni planında değişiklik gerektirmeden, plan ilke

16 16.11.2015 onay tarihli Ordu-Trabzon-Rize-Giresun-Gümüşhane-Artvin Planlama Bölgesi, 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Plan Hükümleri 5.18: “Bu plan ile belirlenen planlama alt bölgeleri içinde veya dışında ihtiyaç olması halinde güvenlik, sağlık, eğitim v.b. sosyal donatı alanları, Belediye hizmet alanları, büyük kentsel yeşil alanlar, kent veya bölge/havza bütününe yönelik her türlü atık bertaraf tesisleri ve bunlarla entegre geri kazanım tesisleri, arıtma tesisleri, sosyal ve teknik alt yapı, karayolu, demiryolu, havaalanı, teleferik, telesiyej v.b. mekanik düzenlemeler, açık spor alanları, **baraj**, **enerji** üretimi, enerji iletimi ve doğal-gaz depolamasına ilişkin imar planları; bu planın koruma, gelişme ve planlama ilkelerine, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerine uyularak ilgili idaresince yapılır ve onaylanır. Söz konusu kullanımlardan ÇED Yönetmeliği kapsamında kalanlar için “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir” kararının bulunması, ÇED Yönetmeliği kapsamı dışında olanlar için ise ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşü olması kaydı ile çevre düzeni planı değişikliğine gerek olmaksızın alt ölçekli planları ilgili idaresince hazırlanır ve onaylanır. Onaylanan planlar sayısal ortamda veri tabanına işlenmek üzere Bakanlığa gönderilir. Söz konusu tesisler/tesis alanları amacı dışında kullanılamazlar.” Bu maddenin değişikliğe uğramış hali 17.08.2016 tarihinde onaylanan revizyon planında 5.17. numaralı Plan Hükümü olarak yer almaktadır.

ve kararlarına uygun olarak ilgili idareler tarafından alınabilecek olmalarına karşın, bazıları çevre düzeni planının gözden geçirilmesini gerektirebilecek özelliğe sahiptir.

“Çevre düzeni planlarının zaman içinde ortaya çıkabilecek değişikliklere uyum gösterebilecek esnekliğe sahip olması önemli olmakla birlikte, Plan Hükümlerinin 5.18 nolu maddesi ilgili idarelere yol gösterici olmaktan uzak, fazlasıyla genel hükümler içermektedir. Söz konusu maddede bahsi geçen yatırım kararlarının bazıları, plan ilke ve kararlarına uygun olduğu takdirde, çevre düzeni planında değişiklik yapılmasını gerektirmeyen kararlardır. Örnekleme gerekirse, maddede sayılan kullanımlardan güvenlik, sağlık, eğitim vb. sosyal donatı alanları, sosyal ve teknik alt yapı, belediye hizmet alanı, mezbaha gibi kulanımlar büyük ölçüde kentsel alanlar ile birlikte ele alınması gereken ve çevre düzeni planının bütünlüğünü bozmamak ve planda belirlenen ilke ve stratejilere uyulmak kaydıyla ilgili idareler tarafından alınabilecek ve bu anlamda da çevre düzeni planında değişiklik gerektirmeyen kararlardır.

“Diğer taraftan 5.18 nolu plan hükmü, Çevre Düzeni Planı'nın bütünlüğünü bozabilecek ve planda öngörülen ilke ve kararlara ters düşebilecek bazı kararlarının alınmasına yol açabilecek hükümleri de içermektedir. Söz konusu maddede belirtilen karayolu, demiryolu ve havaalanı gibi büyük ölçekli yatırım kararlarının planda değişiklik söz konusu olmadan alınmaları gerekir. Karayolu, demiryolu ve havaalanı gibi kararlar ilgili idareler tarafından alınıp, alt ölçekli planlara işlenecek kararlar olarak görülemez. Bu kararların hepsi, çevre düzeni planının esas konusu olan önemli çevresel etkileri olabilecek, bu nedenle zaman içinde planın geçersiz kalması sonucunu doğurabilecek kararlardır. Bu anlamda bu kararların alınması, sadece basit bir yer seçim sorunu olarak görülmemeli, bölgesel ilişkiler bağlamında da değerlendirilmeli ve bu kararlar için mutlaka Çevre Düzeni Planında gerekli değişiklikler usulüne uygun olarak yapılmalıdır. Davacı tarafından gündeme getirilen HES'ler de bu yaklaşımla değerlendirilmelidir. Denize açılan çok sayıda ve çok özgün özellikleri olan akarsu vadisinin bulunduğu Doğu Karadeniz Bölgesi'nde, hangi vadede hidroelektrik santrali yapılabileceği kararının, havza bazında gerekli bilimsel araştırmalar yapıldıktan sonra ve ÇED raporu esas alınarak 1/100.000 ölçekli planda verilmesi gerekir. Planlama yaklaşımı bakımından tercih edilmemekle birlikte, Çevre Düzeni Planı hazırlanırken gündeme gelmeyen yerlerde plan onaylandıktan sonra HES kurulmasına ilişkin karar alınması söz konusu olduğunda, ilgili disiplinlerden gelen teknik elemanların havza bazında yapacağı bilimsel etütler ve hazırlanacak ÇED raporunda uygun görülmesi halinde, yapılması öngörülen HES'lerin yerleri konusunda, yukarıda sözü edilen büyük ulaşım altyapısı projeleri gibi Çevre Düzeni Planında gerekli değişiklikler yapıldıktan sonra uygulamaya geçilmesi yerinde bir yaklaşım olacaktır.

“Bilirkişi Kurulumuz, Plan Hükümlerinin 5.18 nolu maddesinin çok genel bir madde olduğu, bu nedenle çevre düzeni planında değişiklik gerektirecek yatırım kararlarının gerek-

tirmeyeceklerden ayrılarak maddenin yeniden düzenlenmesinin gerekli olduğu görüşündedir.” görüşlerine yer verilmiştir.

Davadaki bu bilirkişi raporu doğrultusunda anılan plan hükmünün de yürütmesi durdurulmuştur. Ardından da 2016 tarihinde yürütmesi durdurulan kısım ile ilgili plan revizyonu yapılmıştır. Bu revizyonla, baraj ve enerji üretimine ilişkin yürütmesi durdurulan kısım, plan hükümlerinden çıkarılmıştır. Buna rağmen benzer bir hüküm (Plan hükmü 6.24.2) bu sefer yenilenebilir enerji üretim alanları için belirlenmiştir. Plan hükümlerinde yenilenebilir enerji üretim alanları olarak rüzgar, güneş ve jeotermal enerji üretimi açık bir şekilde belirtilmiştir. Bu kullanımlar için ilgili kurumlardan görüş, izin ve lisanslar alınması durumunda ÇDP’de değişiklik yapmaya gerek duyulmaksızın nazım ve imar uygulama planları hazırlanabilecektir.

Yenilenebilir enerji üretim alanlarının yanı sıra, HES’lerle ilgili de benzer bir hüküm yer almaktadır. Bu hüküm yukarıda yer verdiğimiz bilirkişi raporunda belirtilen sorunları yeniden ortaya çıkartmıştır. 6.24.3 numaralı Plan Hükümüne göre, gerekli koruma tedbirleri alındıktan sonra planlama alanı içerisinde HES projelerine izin verilebilir ve bu planda değişikliğe gerek kalmadan HES projeleri için alt ölçekli planlar onaylanabilir (Plan Hükümleri 6.24.3). Oysa plan raporunda illerin ayrıntılı içme suyu projeksiyonları yapılmış ve 2026 yılına kadar bu konuda bir sıkıntı yaşanmayacağı belirtilmiştir (Plan Açıklama Raporu, s. 39). Olası HES projelerinin bu projeksiyonları nasıl etkileyeceği, gelecekte içme suyu ihtiyacını karşılayabilecek miktar ve koşullarda suya ulaşılabilmesinin nasıl sağlanacağı belirlenmemiştir. Tarım sektörünün geliştirilmesi düşünülen bölgeler için de benzer bir durum söz konusudur. Planın hedefleri arasında yer alan ekolojik sürdürülebilirlik hedefinin, HES’lerin plan dahilinde değerlendirilmemesi durumunda nasıl sağlanacağı muammadır. Açıktır ki bu plan hükmü enerji üretimini sağlamak adına plan bütünlüğünü bozmaktadır.

EPDK’nın verilerine göre, planlama bölgesi içerisinde EPDK’ya yapılmış termik santal lisans başvurusu bulunmamaktadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

4.2.19 Enerji Kaynak Alanları: Elektrik enerjisi üretmeye müsait yenilenebilir enerji kaynaklarının bulunduğu alanlardır.

6.24.2 Yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş ve jeotermal) üretim alanlarında, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve enerji piyasası düzenleme ve denetleme kurulunca verilecek lisans kapsamında, bakanlığın görüşü alınarak, bu çevre düzeni planında de-

ğişikliğe gerek kalmaksızın, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan nazım ve uygulama imar planları, ilgili idaresince onaylanır ve bu planın veritabanına işlenmek üzere sayısal ortamda bakanlığa gönderilir.

6.24.3 Hidroelektrik üretim alanlarında havza bütününde ekosistemlerin sürdürülebilirliğini sağlayacak şekilde her türlü koruma tedbirlerine ilişkin süreçler tamlamadıktan sonra hidroelektrik santralleri (HES) projelerine izin verilecektir. HES'ler, ilgili idarece (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Yenilenebilir Enerji Genel Müdürlüğü) yatırıma konu akarsu havzası düzeyinde yapılacak olan ayrıntılı araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak; su toplama havzalarının sürdürülebilirliğini sağlayacak şekilde önlemlerin alınması, akarsu üzerinde faaliyette ve planlı HES projelerinin enerji üretim kapasiteleri ve su debilerinin hesaplanması ve bölgenin ekosistem dengesinin olumsuz yönde etkilenmemesine yönelik önlemler alınarak ÇED yönetmeliği kapsamında ÇED sürecine konu edilir. ÇED sürecinde su debisi, can suyu, enerji üretim miktarına ilişkin değerlendirmeler ve diğer çevresel değerlendirmeler akarsu havzası bütününde, mevcut ve planlı projeler dikkate alınarak yapılır. ÇED Yönetmeliği kapsamında gereken işlemler tamamlandıktan sonra ÇED Raporunun sonucuna göre Çevre Düzeni Planı değişiklik teklifi olarak değerlendirilmek üzere Bakanlığa sunulur. ÇED Yönetmeliğine tabi olmayan HES projelerine ilişkin alt ölçekli planlar, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü ve ilgili diğer kurum ve kuruluşların uygun görüşü alınmasını takiben bu çevre düzeni planında değişikliğe gerek kalmaksızın ilgili idaresince onaylanabilir.

2.11. Erzurum-Erzincan-Bayburt Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

27.08.2015 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2045'tir. Planın hedef yılı nüfusu 1.710.500 kişi olarak kabul edilmiştir. Bu da yaklaşık %60'lık bir nüfus artışına karşılık gelmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2013	2045
Erzurum	766.729	1.270.000
Erzincan	219.996	334.000
Bayburt	75.620	106.500

Tablo12. Erzurum-Erzincan-Bayburt ÇDP Nüfus Kabulleri

Bölgede hayvancılık sektörü ekonomik faaliyetlerin başında gelmektedir. Planlama alanındaki her üç il de sosyo-ekonomik göstergeler açısından Türkiye ortalamasının al-

tında kalan illerdir. Bölge illeri Kalkınmada Birinci Derece Öncelikli Yörelere Listesinde yer almaktadır.

Planın genelinde ağırlıklı olarak turizmin geliştirilmesi politikası hakimdir. Bölgenin hayvancılık potansiyeli de göz önünde bulundurularak tarımın ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye Turizm Stratejisi ve Eylem Planı'nda bölge, kış turizmi gelişimi koridoru olarak belirlenmiş ve bu karar ÇDP'de benimsenmiştir.

ENERJİ POLİTİKALARI

Planda net bir enerji politikası belirlenmemiştir. Mevcut olan ve gelecekte olacak enerji ihtiyacı, talebi ve potansiyelleri ile ilgili belirgin hedefler söz konusu değildir. Bu konuda alınacak enerji yatırım kararları alt ölçek planlara bırakılmıştır.

Planda Enerji Üretim Alanları olarak, mevcutta yer alan Tercan Barajı ve Karaçoban Başköy Barajı gösterilmiştir. Bu alanlara yönelik plan hükümleri şu düzenlemeyi getirmektedir: *“Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu’ndan verilen lisans ve/veya ilgili kurumlardan alınan izinler sonrasında kurulmuş olan enerji üretim tesislerinin yer alabileceği alanlardır.”* Bölgenin linyit rezervleri açısından önemli bir bölge olduğu belirtilerek bu rezervlerin değerlendirilmesi öneriler arasında yer almaktadır. Ayrıca entegre katı atık yönetiminin sağlanması çerçevesinde katı atıkların yakılması ile enerji üretilmesi de öneriler arasında yer almaktadır.

Plan açıklama raporu, plan lejantı ve plan paftalarında termik santrallere ilişkin herhangi bir ibare görülmemesine rağmen plan hükümlerinde yer alan 8.7.4.3 maddesinde ÇDP'de termik santral olarak gösterilen alanlarda var olan onaylı planların geçerli olduğu, bu alanlara ilave ve yenileme yapılması için bu ÇDP'nin ilke ve kararlarına aykırı olmayacak kararların üretilmesinin zorunlu olduğu belirtilerek, bu kararlar alt ölçekli planlara bırakılmıştır.

Plan açıklama raporunda enerji alanına ilişkin ayrıca bir değerlendirme yer almazken, plan hükümlerinde diğer ÇDP'lerde de gördüğümüz plan hükümlerine yer verilmiştir. Bunlardan birisi enerji kaynaklarının korunması kararıdır. Buna göre; enerji kaynak alanlarında, yenilenebilir enerji kaynaklarının elektrik enerjisi üretimi amaçlı kullanılması ve korunması kararı alınmıştır. Ayrıca yenilenebilir enerji kaynaklarının (güneş, rüzgar, jeotermal vb.) kullanımının üretime yönlendirilmesi ve rüzgar, güneş ve jeotermal gibi yenilenebilir doğal enerji kaynaklarının, altyapı yatırımlarında, tarım ve turizm sektörlerinde kullanılması kararı da plan hükümlerinde yer almaktadır (Plan Hükümleri: 5.1.15, 5.2.2, 5.2.8, 5.3.11).

Plan, ihtiyaç olması halinde yenilenebilir enerji üretim alanlarının bu planda değişikliğe gerek kalmaksızın alt ölçekli planlarla yapılabileceğini karara bağlamıştır. Bunun için ilgili kurumlardan gerekli görüş ve izinlerin alınması ve ÇED olumlu ya da ÇED gerekli değildir kararının alınmış olması gereklidir. (Plan Hükümleri 7.20, 8.7.4.1, 8.18.5.1)

EPDK'nın verilerine göre, planlama bölgesi içerisinde EPDK'ya yapılmış termik santal lisans başvurusu bulunmamaktadır.

2.12. Antalya-Burdur-Isparta Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı

15.04.2014 tarihinde onaylanan planın hedef yılı 2025'tir. Planın hedef yılı nüfusu 5.650.000 ile 6.440.000 kişi arasında kabul edilmiştir. Isparta İli için mevcut nüfus verileri verilmemiş, sadece projeksiyon nüfusu verilmiştir. TÜİK verilerine göre ise 2000 yılı nüfusu 513.681'dir. Bu hesaba göre Antalya İli nüfusunun 3 katına çıkacağı öngörülmektedir.

Nüfus Kabulleri

	2000	2025
Antalya	1.721.317	4.500.000 - 5.200.000
Burdur	256.803	420.000 - 440.000
Isparta	-	730.000 - 800.000

Tablo13. Antalya-Burdur-Isparta ÇDP Nüfus Kabulleri

Planın ekonomik hedefleri arasında tarım, sanayi ve hizmetler sektörlerinin; nüfus, yatırımlar, potansiyeller çerçevesinde geliştirilmesi ve bunun çevresel duyarlılık göz önünde bulundurularak yapılması hedeflenmiştir. Planda sanayi tesislerinin tarım sektörüne verdiği zararı önlemek adına münferit tesislere izin verilmemesi, ihtisas sanayi alanları ya da OSB'lerde yer seçmelerinin sağlanması hedeflenmiştir. Tarım sektörünün desteklenmesi adına tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesi için organize tarımsal sanayilerin kurulması ilkesi benimsenmiştir. Turizmin geliştirilmesi hedefleri içerisinde "Yerel kültüre saygılı, kırsal ekonomiye katkısı olan" alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi hedeflenmiş, bu sayede turizmin doğanın korunmasında araç olarak kullanılabilirliği belirtilmiştir.

Antalya-Burdur-Isparta Çevre Düzeni Planı da diğer planlarda olduğu gibi sürdürülebilir koruma ve koruma-kullanma dengesinin sağlanması hedeflerini belirlemiştir.

tir. Yenilenebilir alternatif enerji kaynaklarının kullanılması, teknik altyapı hedefleri arasında yer almıştır. Planın genelinde enerji politikaları, yenilenebilir enerji üretimi üzerinden kurulmuştur. Alternatif enerji ihtiyacını karşılamak için özellikle rüzgar, güneş ve su kaynaklarının doğal dengeleri bozmadan kullanılması teknik altyapıya ilişkin benimsenen stratejilerdendir. Enerji üretimi açısından geliştirilen mekansal kararlar Kaş, Kumluca, Finike, Kemer, Antalya Merkez, Serik, Manavgat, Alanya ve Gazipaşa ilçelerinde güneş enerjisine bağlı enerji üretimi, Kaş ve Kalkan ilçelerinde rüzgar enerjisi üretimi şeklindedir.

Plan yenilenebilir enerji üretim tesislerine ilişkin kararları alt ölçekli planlara bırakmıştır. Bu süreçte bu planda değişikliğe gerek kalmadan fakat bu planın koruma, gelişme ve planlama ilkelerine sadık kalmak şartıyla, ilgili kurum ve kuruluşlardan gerekli görüş ve izinler ve ÇED olumlu ya da ÇED gerekli değildir kararı alınarak alt ölçekli planların yapılabileceği belirtilmektedir (Plan Hükümleri 9.33.1, 5.35). Ayrıca belirlenen veya belirlenecek olan enerji kaynak alanlarının korunmasına yönelik plan hükümleri de yer almaktadır (Plan Hükümleri: 3.1.12, 3.2.1, 3.3.9, 5.42). Plan hükümlerinde yer alan Enerji Üretim ve Depolama Alanları içine petrol ve doğalgazdan (LPG, LNG, petrol ve petrol türevleri) enerji üreten tesisler dahil edilmiş, kömür ya da linyitle enerji üreten tesislere ilişkin bir plan hükmü geliştirilmemiştir (Plan Hükümleri 4.5.7).

Plan paftalarında ve lejantında enerji üretimine ilişkin bir gösterim yer almamaktadır.

EPDK'nın verilerine göre, planlama bölgesi içerisinde EPDK'ya yapılmış termik santal lisans başvurusu bulunmamaktadır.

İLGİLİ PLAN HÜKÜMLERİ

9.33.1. Yenilenebilir enerji (rüzgar, güneş, jeotermal, su) üretim alanlarına ilişkin enerji üretim tesislerinde, ilgili kurum ve kuruluşlardan alınan izinler ve Enerji Piyasası Düzenleme ve Denetleme Kurulunca verilecek lisans kapsamında, Çevre ve Şehircilik Bakanlığının uygun görüşü alınması koşuluyla, 1/100.000 ölçekli çevre düzeni planı değişikliğine gerek kalmaksızın, ilgili kurum ve kuruluş görüşleri doğrultusunda hazırlanan imar planlarının ilgili idaresince onaylanmasını müteakip uygulamaya geçilir. İmar Planları sayısal ortamda bilgi için Bakanlığa gönderilir.

4.57. Enerji Üretim ve Depolama Alanları: Petrol ve doğalgaz (LPG, LNG, petrol ve petrol türevleri) depolamak ve petrol, doğalgazdan enerji üretmek amacıyla ayrılmış alanlardır.

4.58. Yenilenebilir Enerji Üretim Alanları :Elektrik enerjisi üretmeye müsait, yenilenebilir enerji kaynaklarının (rüzgar, güneş, jeotermal, su) yer aldığı/alacağı alanlardır.

5.35. Bu plan ile belirlenen planlama alt bölgeleri içinde veya dışında ihtiyaç olması ha-

linde güvenlik, sağlık, eğitim v.b. sosyal donatı alanları, belediye hizmet alanları, otogar alanları, büyük kentsel yeşil alanlar, kent veya bölge/havza bütününe yönelik her türlü atık bertaraf tesisleri ve bunlarla entegre geri kazanım tesisleri, arıtma tesisleri, sosyal ve teknik alt yapı, karayolu, demiryolu, denizyolu, havaalanı, baraj, yenilenebilir enerji üretim alanları, enerji iletimi ve doğalgaz depolamasına ilişkin imar planları; bu planın koruma, gelişme ve planlama ilkelerine, ilgili kurum ve kuruluşların görüşlerine uyularak ilgili idaresince yapılır ve onaylanır. Kullanımlardan ÇED Yönetmeliği kapsamında kalanlar için “Çevresel Etki Değerlendirmesi Olumlu” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir” kararının bulunması, ÇED Yönetmeliği kapsamı dışında olanlar için ise ilgili kurum ve kuruluşların uygun görüşü olması kaydı ile hazırlanacak olan imar planları çevre düzeni planı değişikliğine gerek olmaksızın ilgili idaresince hazırlanır ve onaylanır. Onaylanan planlar sayısal ortamda veri tabanına işlenmek üzere Bakanlığa gönderilir. Söz konusu tesisler/tesis alanları amacı dışında kullanılamazlar.

SONUÇ

Çevre düzeni planlarına bakıldığında ilk dikkati çeken noktalardan birisi hedeflenen nüfus hesaplamalarıdır. Genel olarak 2025 ile 2040 yılları arası bir projeksiyon dönemini kapsayan bu hesaplara göre her bir planlama alanının nüfusu önümüzdeki dönem çok büyük hızda artacaktır. Ancak bu öngörünün ne kadar doğru olduğunu test edecek üst ölçekli bir hesaplama bulunmamaktadır. Bu öngörülerini test edebileceğimiz tek kaynak, TÜİK'in yapmış olduğu nüfus projeksiyonlarıdır¹⁷. ÇDP'lerde hesaplanan nüfus ile TÜİK'in hesaplamalarını karşılaştırdığımızda büyük farklar ortaya çıktığını görüyoruz. Planlarda birçok yerleşmenin nüfusunun iki, hatta üç katına çıkacağı öngörülmekte, TÜİK'in hesaplarında ise ne herhangi bir ilde ne de Türkiye genelinde böyle bir artış öngörülmektedir.

Nüfus tahminlerinin bu kadar abartılı olmasının nedenlerinden birisi, her bir planın, kendi alanı içindeki illerin birer çekim merkezi olacağı ve yoğun nüfus çekeceği şeklindeki hatalı öngörüsüdür. Bu durum bir üst ölçekli mekansal planın yokluğundan kaynaklanmaktadır. Bu durumda referans alınan çoğunlukla, plan hiyerarşisine aykırı bir biçimde alt ölçekli planlar olmaktadır. Sonuçta ortaya çıkacak olan ise, birbiriyle uyumsuz alt bölgeler ve gerçekleşmeyecek plan öngörüleridir.

Planlarda genel olarak enerji kullanımı, enerji ihtiyacı, enerji talepleri ve enerji potansiyeline ilişkin herhangi bir analiz ve öngörünün yer almadığını belirtmiştik. Ancak bu tür bir analizin yer alması durumunda bile abartılı nüfus tahminleri ile doğru bir sonuca ulaşılamayacağı ortadadır.

Planların genel yaklaşımı parçacı ve yatırım odaklı bir kalkınmacı paradigma içerisinde şekillenmiştir. Planlarda yer alan birçok karar bu perspektifle alınmıştır. Bu çerçevede koruma-kullanma dengesi, bölgede yaratılmak istenen kalkınmanın bir parçası olarak ele alınmış, sürdürülebilirlik ise koruma kararlarında ilkesel bir kavram olarak yer almıştır. Bu bakış açısına göre doğa varlıkları, kalkınmanın sağlanması için birer kaynak görevi görmektedir. Gelişmenin ülkesel boyutu, tarım, su, enerji arasında somut ve bütünlüklü bir ilişki kurulmamıştır. Bununla birlikte planlamanın kentsel boyutuyla enerji yatırımları arasında da hiçbir ilişki kurulmamıştır. Kentsel plan kararlarının gelişmesiyle enerji yatırımları arasında bir etkileşim dili planlarda bulunmamaktadır.

17 Nüfus Projeksiyonları, www.tuik.gov.tr

İncelenen çevre düzeni planlarında mekânsal planlama, sektörel gelişme eğilimleri, sosyal-iktisadi kalkınma kararları arasında kurulmaya çalışılan bağların koruma-kullanma ve sürdürülebilirlik açısından oldukça zayıf olduğu görülmektedir.

Planların genelinde ilkesel anlamda büyük bir yenilenebilir enerji övgüsü ve öykünmesi yer almaktadır. Bu durumun kararlara ne kadar yansıdığı konusu bir kenara, yenilenebilir enerji yatırımlarının o bölgenin ekosistem özellikleri ile etkileşimi, uygunluğu ve yeterliliği analiz edilmemektedir. Somut bulgulara dayanmayan bir yenilenebilir enerji övgüsü, bu nedenle ekolojik açıdan tehdit edici bir unsurdur.

Çevre düzeni planlarında, özellikle termik santral yapılacak alanların gösterimi grafik olarak yapıldıktan sonra o bölgede termik santral yapılabileceği belirtilmekte ancak, bu konuda alt ölçekli planlar yapılarak, fiziki mekanın planlanmış olacağı kabul edilmektedir. Oysaki yer seçim kriterleri yönünden, mekânsal kullanımda öncelik enerji santralının niteliğine verilmektedir. Örneğin kömür havzası olarak tanımlı alanlar aynı zamanda kömürlü termik santral alanı olarak projelendirilmektedir. Eğer ki termik santralde enerji üretmek için kullanılacak kömür, ithal kömür ise bu durumda da mekânsal koşullar gereği, kömürün deniz yoluyla taşınması gerekeceği için öncelikli olarak kıyı kesimleri tercih edilmektedir. Bu şekilde, enerji yatırımının yapılacağı yerlerin seçimi, enerjide kullanılacak hammaddeye bağlı olarak belirlenmektedir. Bu durum, kalkınma politikasının doğrudan hammadde kaynağına bağımlı olarak, mekânsal organizasyonun da hammaddenin ithal veya yerli olmasına göre şekillenmesine yol açmaktadır. Böylece, mekanın planlarda önem atfedilen koruma-kullanma dengesi ve sürdürülebilir kalkınma ilkesine göre şekillenmesi de olanaksızlaşmaktadır.

Bu durumun doğal sonucu olarak, termik santrallerin mekânsal düzeyde planlanmasıyla kastedilen, salt yatırım odaklı bir yer seçimidir. Mekansal planlama, ekonomik ve sosyal sektörler arasında bir ilişkiyi esas alan, koruma-kullanma dengesiyle biçimlenen bir şekilde yapılmamaktadır.

Bu yönüyle de mekan, sadece “fiziki bir düzlem” olarak görülmekte, bir ekoloji olarak ele alınmamaktadır. Oysaki mekansal planlardan birisi olan çevre düzeni planlarında, sadece fiziki alan-yeryüzü değil aynı zamanda tüm bir yeryüzü, hava, su, toprak bütünüyle planlanmalıdır. Aslında sadece fiziki alanda termik santralin yerinin belirlenmesi şeklindeki bir planlama, ekosistemin diğer bileşenlerinin alıcı ortama etkisini ve alıcı ortama yapılacak bir termik santralin etkisini hesaplamayan bir bakış açısının ürünü olarak ortaya çıkmaktadır.

Neticede, termik santral yatırımlarının ekosistem üzerindeki etkilerinin planlanması, bu yatırımlarla ilgili çevre düzeni planlarına konulan “yer seçim” kriterlerine göre

izinlerin verilmesi, bu yatırımların gerçek ve toplam iktisadi ve sosyal maliyetlerinin tespit edilmesini ve bu yatırımın üst ölçekli ekonomi politikalarıyla şekillenmiş “kalkınma” hedefleriyle uyumlu olup olmadığının anlaşılmasını olanaksız kılmaktadır. Bu yönüyle de bu yatırımlarda “kamu yararı” vardır demenin mümkün olmadığı sonucuna ulaşılabilir. Ekosistem üzerindeki toplam emisyon maliyetlerinin ne olduğu, enerji sektörü dışındaki sektörlerin bu emisyonlar nedeniyle nasıl bir maliyetle etkilendiğinin belirlenmediği bir durumda, devletin bu etkileri kontrol etmesi de olanaksızlaşmaktadır.

Bununla birlikte, planların ne şekilde yorumlandığı ya da nasıl esnetildiğine dair birkaç örnek vermek de yararlı olacaktır.

Zonguldak İli Muslu Beldesi sınırları içinde kurulması planlanan Zetes III Termik Santraline dair Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın 30.11.2012 gün ve 2778 sayı ile tesis ettiği ÇED Olumlu kararının iptali istemiyle açtığımız davada, Planlarda gösterimi olmayan bu santralin yanlış yerde yapıldığı ve plana¹⁸ aykırı olduğuna yönelik iddialarımızı mahkeme dikkate almamış ve davamız reddedilmişti.¹⁹ Bu anlamda Çevre Düzeni Planları'nda, termik santralleri belli bir bölgede toplamaya yönelik hükümlerin bile hem idareler hem de mahkemeler tarafından gerekli biçimde dikkate alınmadığını söylemek mümkündür.

Bir başka örnek ise Amasra'ya yapılması düşünülen termik santraldir. Hazırlanan planlarda Amasra'nın, sağlıklı ve yaşanabilir bir doğa ve kültür turizmi merkezi olarak planlaması ve 2025 yılı sektörel dağılımında 1. sırada toplum hizmetlerinin, 2. sırada ticaretin, 3. sırada da maden çıkarımı sektörünün yer alması hedeflenmiştir. Bir başka deyişle Amasra'da Termik santralin T'sinin bile anılmamasına rağmen, ÇED süreci devam eden proje ile ilgili Bakanlık, Haziran 2014'te sunulan bu 1320 Mw projeyi Nihai ÇED Raporu olarak kabul etmiştir. Ekim 2016'da da bu projeye ÇED olumlu kararı verilmiştir. Hatta bu santral ile ilgili ve bu santralin parçası olan kömür yıkama tesisi için de ayrıca bir ÇED süreci devam etmektedir.²⁰ Termik santral projesi entegre olarak hazırlanmamış ve çevresel etkilerini düşük göstermek için olsa gerek, parçalanarak farklı ÇED süreçlerine tabi kılınmıştır.

Balıkesir-Çanakale Çevre Düzeni Planı²¹ özelinde baktığımızda da Marmara Denizi kıyısında çok geniş bir alanın termik santrallere ayrılmış olduğunu görmekteyiz. Bu alan dışında da yerli kömür rezervi olması halinde ve bu rezervin 40 milyon ton olmasına bağlı

18 Bu plana ilişkin değerlendirmeler için bkz. Bölüm: 2.8

19 Zonguldak İdare Mahkemesi, 2013\322 E, 2014\1003 K, T:13.6.2014, Bu karar Danıştay'a temyiz edilmiştir ve henüz Danıştay tarafından bir karar verilmemiştir.

20 Bartın Valiliği tarafından Amasra İlçesi Gömü köyünde Hattat Enerji ve Maden Tic.AŞ tarafından yapılması planlanan “ Kömür Hazırlama Tesisi ” Projesine dair verilen ÇED Gerekli Değildir kararının ve dayanağı yönetmeliğin iptali için Amasra Belediyesi, Su Ürünleri Kooperatifi ve Muhtarlıklar adına Şubat 2015'de açılan iptal davası ardından ÇED gerekli değildir kararı iptal edilmiştir.

21 Plan değerlendirmesi için bkz. Bölüm: 2.9

olarak da kömürlü santrallere izin verilecektir. Ancak planlara bağlı olarak ortaya çıkacak yatırımlar ve emisyonun diğer ekonomiler üzerine ne tür bir etkisinin olacağı ise öngörülmemiş değildir.

Bu anlamda planların iklim değişikliğini gözeterek biçimde, mekânsal stratejilerini ekosistem stratejilerine bağlı olarak geliştirmesinin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu parçacı planlama yaklaşımının, koruma–kullanma ekseninde çevre hukukunun temel ilkelerinin hayat bulmasını sağlayacak biçimde dönüşmesi gerekir.

Planlar bu haliyle öngörülebilirliğe sahip değildir; koruma kullanma dengesi açısından bir yol haritası niteliği taşıması gerekirken bu niteliği zayıflatılacak plan hükümleri barındırmaktadır. Planların öngörülebilirliği o kadar sorundur ki, planlarda Akdeniz Foklarının yumurtlama alanı olarak görülen alanlar, yapılan plan değişikliğinde açıkça termik santral alanı olarak gösterildiğinden yer seçim kriterlerinin sınırlarını ortadan kaldırmak için plan paftaları üzerinden “Akdeniz Fokları Yumurtlama Alanı”nı gösterimleri kaldırılmakta, bu yönüyle planlarda sadece yatırımcının, yatırımının coğrafi sınırlarına işaret edilmektedir.

Oysa planlarda, yer seçim kriterleri dışında üretim ve tüketim alanındaki alternatif teknolojileri de gözetilen bir planlama yaklaşımına ihtiyaç vardır. Yukarıda izah edildiği üzere, kalkınmanın planlanmasında tek bir enerji hammaddesine bağlı kalınarak strateji oluşturulamaz. Planlama, hem enerji kaynağının niteliğini, hem üreteceği enerjiyi, hem o enerjinin üretilmesi için harcanan enerjiyi gözeterek kalkınma sürecinde, koruma ve kullanma dengesini gözetmelidir. Bu nedenle de sadece enerjinin üretileceği yerin seçiminin sınırlarının çizilmesi, gelişme için yeterli koşulları sağlamayacaktır. Seçilen yerde nasıl bir enerji üretileceği, üretilen enerjinin ekolojik, sosyal ve ekonomik maliyetlerinin diğer sektörleri nasıl etkileyeceği ve istihdam yapısında yaratacağı değişimleri dikkate aldığı kadar, birim zamanda elde edilen enerjinin üretimi için harcanan enerjinin de maliyet kalemleri içine alınmasını sağlayacak bir bakış açısının yaygınlaşmasına yönelik çalışmaya ihtiyaç vardır.

Çevre düzeni planlarında, termik santral alanı olarak gösterilen alanlarda, bu kullanım için neden o yerin seçildiğine yönelik objektif kriterler bulunmadığı gibi planlarda seçilen yerin subjektif niteliğini gözetilen bir planlama anlayışının bulunmadığı da söylenebilir.

Bu duruma en iyi örneklerden birisi Konya Karaman Çevre Düzeni Planı²² kapsamında projelendirilen termik santrallerdir. Termik santral yapılabilecek alanların linyit rezervine yakın olması dışında, bu alanın neden seçildiğine yönelik objektif bir yanıt yoktur. Aynı

22 Plan değerlendirmesi için bkz. Bölüm: 2.3

zamanda seçilen yerin öznel konumu da yer seçim kriterlerinde belirleyici olmamıştır. Plan çerçevesinde, yapılması düşünülen termik santral ile öncelikle yabancı sermaye girişinin artırılması arzulanmıştır. Ancak bunun için neden termik santral projesi tercih edildiği sorusuna bir yanıt verilmemektedir. Termik santral yapılması düşünülen ve planda Enerji İhtisas Endüstri Bölgeleri olarak tanımlanan alanlarda uygulama, 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanununa göre yapılmaktadır. Planlama bölgesi içinde yer alan endüstri bölgesi Karaman İli Karapınar ilçesi sınırları içinde kurulmuş olan Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi²³ olarak tanımlanmıştır.

Bu doğrultuda, incelediğimiz tüm çevre düzeni planları enerji santrallerinin mekânsal ölçekte yer seçimi kriterlerini gösteren birer belgedir. Bu kriter ÇED olumlu belgelerinin verilmesinin de temel ölçütüdür. Ancak, çevre düzeni planlarının tanımından yola çıktığımızda, enerjinin planlanmasıyla ilgili bu belgelere sadece yer seçimi kriterleri için bakamayız. Aynı zamanda, alternatif teknoloji, toplumsal ve ekolojik maliyetlerin hesaplanması, kentsel ve kırsal gelişmede koruma ve kullanma dengesinin kurulması için de çevre düzeni planları önemlidir. Bu planlama yaklaşımının geliştirilmesi kentsel mekânsal ölçeğin, iklim değişikliği konusunda daha öngörülebilir hedefler belirlemesine yol açacaktır.

23 “Endüstri bölgesi: Yatırımları teşvik etmek, yurt dışında çalışan Türk işçilerinin tasarruflarını Türkiye’de yatırıma yönlendirmek ve yabancı sermaye girişinin artırılmasını sağlamak üzere 9/1/2002 tarihli ve 4737 sayılı Endüstri Bölgeleri Kanunu uyarınca kurulacak üretim bölgeleridir.”